

קונטרס
עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתַפְאָרָה:

לדמותה של הרבנות
הצבאית הראשית

א

כהנים משוחי מלחמה: בשבחי הרבנות הצבאית הראשית

1

"לעזרת ה' בגיבורים"

הרב דוד כהן, הרב ה'נזיר' (תרמ"ז-תשל"ב)

מתלמידי הראי"ה קוק, מלקט ועורך "אורות הקודש" ומח"ס "קול הנבואה"

קריאה לבני הישיבות בשנת תש"ח לבוא לעזרת ה' בגיבורים

בימים גדולים וקשים אלה, ימי חבלי משיח, לידת מלכות ישראל, עת קמו עלינו אויבינו מסביב לכלותנו, צור ודמשק עמון ומואב ומצרים, בראשם עמלק ואדום, אשר שם בידם כלי משחית רבים ועצומים לחבל ולהשחית, ולא נתן ד' לבצע זממם. ונפלו רבים ביד מעטים, ורשעים ביד צדיקים, וינוסו בבהלה, וכלמת עולם על ראשם, מי לא נפקחו עיניו לראות באלה יד ד', צור ישראל וגואלו.

אתם, גדולים חקקי לב, נושאי התורה ועמודי תלמודה, חוזי הגאולה ומצפים לישועה. עת ד' העיר רוח גבורה על בחירי בני ישראל, להחליץ ולצאת לחרוץ נפשם למות על גאולתנו וחרותנו. אל דמי לכם, לשמוע שריקות עדרים, ולא לבוא לעזרת ד' בגיבורים ולא להשתתף בצבאות ישראל.

ככהנים הגדולים החשמונאים ובניהם, כר' עקיבא ותלמידיו, ככהנים משוחי מלחמה, עליכם לעמוד במערכות המלחמה, לעודד רוח העם, לטהר המחנה, להכשירם ממאכלי פיגול וטרפה, ולמנוע מחלול שבת קודש, כשאינן הכרח לכך, לערוך תפלה בצבור, ביחוד בשבתות ומועדי קודש, ולקבוע עתים לתורה, ביחוד בהלכות השעה, כמו הלכות מלכים ומלחמותיהם, "והיה מחניך קדוש" ... (מגילת מלחמה ושלום, עמ' לד', תשל"ד).

2

"לשרת בתור רבני צבא"

הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג (תרמ"ט-תשי"ט)
הרב הראשי לישראל, מח"ס "היכל יצחק"

"... ואמנם לא ידעתי מה כל הרעש, והרי מצינו מפורש בסוטה מג. במלחמה על מדין, שהלכו לא רק פנחס משוח המלחמה, אלא הסנהדרין אתו, כלומר בית דין הגדול של שבעים ואחד. ואם כי אין צריך להניח שהשתתפו בפעולות הקרב ממש, אבל נמצאו בין אנשי השורה, כדי להשפיע עליהם מרוחם ומתורתם. היה נאה ויאה שיתנדבו מבני הישיבות מספר הראויים לכך, לשרת בתור רבני צבא, להשפיע מרוח התורה והיראה הטהורה על אנשי הצבא, על כל פנים במקום שאין סכנה קרובה. שהרי למלחמת מצוה הלכו הסנהדרין הגדולה... ובכל אופן, בריחוק מקום מסכנה קרובה, כדאי וכדאי מאד שהישיבות ימציאו כוחות של תורה ומוסר בצורה של רבנים צבאיים, שיתמנה אחד גדול מפורסם על גביהם, ויהא לנו מעין דוגמא של פנחס וסנהדרין" (משואה ליצחק, ח"א, גיוס בני הישיבות ערב מלחמת השחרור, עמ' 267).

3

"ה' עמכם גיבורי החיל"

הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל (תר"מ-תשי"ג)
הראשון לציון, מח"ס "משפטי עוזיאל"

ברכת שנה טובה לחיילי צה"ל

ב"ה כ"א מנחם אב תש"ט (16 לאוגוסט 1949)

לכבוד הרבנות הצבאית; הלשכה הראשית. שלום וברכה ברוב חיבה.
בהגיע ימי הדין והמשפט לפני מלך המשפט בימי ראש השנה ויום הכפורים שנת שי"ת שלום בחילינו, הנני שולח לכם אחים יקרים וחביבים, חיילי צבא ההגנה לישראל; קציניהם ואלופיהם בראשם את ברכתי העמוקה לאמר:
ה' עמכם גבורי החיל, רבות ונצורות עשיתם במלחמתכם האמיצה לכבושה של ארץ ישראל בחלקה הגדול, והרמת כבודה של מדינת ישראל שקמה בחסד ה' ונפלאותיו הרבות שהתגלו על ידיכם באותו חזיון נהדר של: "ימין ה' רוממה, ימין ה' עושה חיל" (תהלים קי"ח, ט"ז). הודות לפעולתכם זאת שהיא כתבה בגבורתה דף מזהיר לנצח ולדור דורים בספר מלחמות ה' של ארץ ישראל ועם ישראל, והודות לכך זכיתם וזכה כל ישובנו

בארץ וכל ישראל בתפוצות להקמתה של מדינת ישראל ושריה המכובדים מאד, הכתרת נשיאה הנעלה ותקומת כנסת ישראל מבחירי עם ישראל לשדרותיו ומעמדיו שבארץ, והודות לעמדתכם האמיצה והאיתנה זכינו לברכת ה' בתורתו: "ושכתם ואין מחריד... וחרב לא תעבור בארצכם" (ויקרא כ"ו, ו'). ואנו מלאי תקוה נאמנה בה' משגב ישענו וצור משגבנו כי תקויים לעינינו ובימים הקרובים גם רישיה דקרא: "ונתתי שלום בארץ" (שם). מתוך הוקרה מרובה להתמסרותכם הנפלאה למלחמת ה' הנני אומר לכם בימים נוראים הבאים עלינו לטובה: לכו בכחכם זה והתחזקו בגבורה לעמוד הכן אזורי אמונה לשמור על שלום הארץ עד אשר יניח לנו ה' אלקינו מכל אויבינו מסביב ושב ישראל ושקט ושאנן בארצו ומדינתו ואין מחריד" (הרבנות הראשית לישראל, כרך ב', עמ' 415, היכל שלמה, תשס"ג, מכמני עוזיאל ח"ד, עמ' תעד', הרב שמואל כ"ץ ועזרא ברנע, תשס"ז).

4

"גוי אחד בארץ" – מדינה אחת וצבא אחד

הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג והרב בן ציון מאיר חי עוזיאל

הרבנים הראשיים לישראל (תרצ"ה-תשי"ט)

במכתבם של הרבנים הראשיים לארץ ישראל, הרב הרצוג והרב עוזיאל מכ"ז ניסן תש"ח אל מפקד מחוז ירושלים מטעם 'ההגנה' נכתב:

"נציגנו הרה"ג שלמה גורונצ'יק (גורן) מסר לנו את שאלתכם אם לרגלי מצב האספקה החמור מותר לפתוח מטבחים לא כשרים בשביל אלה החיילים שאינם שומרים חוקי תורתנו הקדושה בענייני כשרות. אחרי דיון בכובד ראש בשאלה לכל צדדיה החלטנו: אין שום מקום על פי תורתנו הקדושה לחלק ולהבדיל בין יהודים ליהודים בענייני כשרות, ואין שום אפשרות ודרך של היתר להקמתם של שני סוגי מטבחים בשביל יחידות צבאות ישראל. יתר על כן, מציאותם של מטבחים לא כשרים בצבא תשלול את האפשרות של שמירת הכשרות גם מהדתיים, ונהיה נאלצים להסיר את אחריותנו על הכשרות בצבא בכלל. אנו פונים אליכם בשם תורתנו הקדושה בכל לשון של בקשה ואזהרה שלא להרוס את הכשרות הקיימת כבר לתפארה, כי אם להשאירה בעינה ללא

1. ארכיון צה"ל, תיק 959/49 – 180. מובא במאמרו של ד"ר משה ארנוולד, שמירת כשרות ואחדות האומה בפסקי הרבנים הראשיים הרב הרצוג והרב עוזיאל, המעין, תמוז תשע"ד [נד, ד], גיליון 210, עמ' 60.

שום שינויים והפרדות בצבא העברי המאחד את כל חלקי האומה, והיה מחננו קדוש. בהתאם להוראה זו הנכם נדרשים לסתום מיד את הפרצה, ולהכשיר את המטבח ב"עץ הזית". אנו תפילה וברכה כי ה' ימהר יחיש את ניצחוננו וגאולתנו השלמה, אמן סלה". מאותו נימוק התנגד הרב הרצוג לאפשרות שחייל דתי ידאג שחייל יהודי אחר (לא דתי) יחליף אותו בתורנות בשבת, מפני שעדיף לחלל את השבת בידיעה שמדובר על אונס ולא לחלל אותה על ידי מי שיחללנה מרצונו הטוב, וכפי שכתב: "והנה עד כאן דיברתי רק מבחינת ההלכה, אבל יש גם צד אחר לענין זה. שלעשות סידורים כאלה בין הדתיים ללא־דתיים, זה יהא נראה כאילו אנחנו משלימים עם מציאות של שני מיני יהדות שקולים זה כנגד זה בתוך האומה, יהדות דתית ויהדות חילונית, והלא באמת עלינו להצטער תמיד על החפשיות בישראל, ולהתפלל שיערה ה' רוח ממרום על הבנים שניתקו ממקור החיים, האמונה באלוקים חיים ובתורת החיים שמן השמים, וישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. והרבה יש לחוש, לדעתי, שמסידורים כאלה יווצר הרושם כאילו כבר התיאשנו מהם וניחא לנו, ח"ו, שיהיו שבת־גויים כאילו גם הפקרנום יאוש והפקר כאחד.

סוף דבר: שחייל יהודי דתי יעשה סידור שעל ידו יחליפנו חייל יהודי לא־דתי בשבת, זה לא נכון לדעתי, מאחר שאם ישאר המצב כמו שהוא לא יהא היהודי הדתי אלא אנוס, וע"י ההחלפה יכניס את השני לחילול שבת מרצונו הטוב" (שו"ת היכל יצחק או"ח סימן מב, פסקים וכתבים, סע' נו עמ' רס).

♦

בכ"ח באייר תש"ח הוקם צבא ההגנה לישראל. לרגל הקמתו שלח הרב הראשי לישראל, הרב הרצוג, מברק ברכה לממשלת ישראל. כבר בחודש שבט החלו הרבנים הראשיים להכין הצעה להקמת רבנות צבאית. הם הציעו מספר פעמים את תפקיד הרב הצבאי הראשי לרב שלמה גורונצ'יק (גורן), ובי"ט באב התפרסם מינויו הרשמי.

♦

סיפר בנו של הרב גורן, אברהם (רמי) גורן: "בתחילת דרכו של צה"ל, היה זה אבא זצ"ל אשר היה היחיד אשר סרב ולחם בכל מאודו נגד האפשרות שיוקמו יחידות ייעודיות לדתיים אשר יופרדו משאר צה"ל ורק הן יהיו כשרות, שומרות על כללי הדת וכד'. הצעה זו, אשר נתמכה על ידי קונצנזוס כמעט מקיר לקיר, הן של המפלגות הדתיות והן של המפלגות החילוניות והמפלגות האנטי דתיות, הייתה בלתי נסבלת בעיני אבא. אבא לא יכול היה לקבל מצב בו בפעם הראשונה לאחר

2,000 שנה יש צבא יהודי והוא יהיה חילוני ואנטי דתי. למזלנו, הצליח אבא לשכנע את ראש ממשלת ישראל דאז, דוד בן גוריון, בעמדתו, וכן לקבוע ולמסד את נושאי שמירת הדת והכשרות בצה"ל בפקודות המטכ"ל. דבר זה אפשר וממשיך עד היום לאפשר לחיילים דתיים כדבר שבזכות לשרת שירות מלא בכל יחידה ולהצטיין בתפקידיהם מבלי שעקרונות הדת יהיו להם למכשול ומבלי שיזדקקו ל"טובות". אבא ראה תמיד בעיני רוחו ודיבר על כך בכל הזדמנות בפני חיילים דתיים, מצב שהיה אוטופי בזמנו, של חיילים ומפקדים דתיים בכל הדרגות, גם הבכירות ביותר, ובכל היחידות, גם הייחודיות ביותר כאשר הם חיילים ומפקדים מצטיינים ובאותה עת גאים בשמירת המצוות שלהם, מקפידים על קלה כחמורה. לאורך כל שנותיו בצה"ל עמל אבא זצ"ל במסירות נפש ללא חת כאשר זהו החזון שעמד לנגד עיניו" (בעוז רוחו, עמ' 15-16, מקד"צ 'עוז שלמה', תשע"ז).

5

"לבל יהיו אגודות אגודות"

הרב עובדיה יוסף (תרפ"א-תשע"ד)

הראשון לציון וראש מועצת חכמי התורה, מח"ס "יביע אומר" ו"יחווה דעת"

הכרת הטוב לרב שלמה גורן ולרבנות הצבאית

"הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג שם עינו הבדולח על העילוי הרב שלמה גורן בצעירותו, ומינה אותו רב ראשי לצה"ל, כי ידע את אומץ לבו העשוי לבלי חת, ובעוז רוחו פנה לשר הביטחון דאז ד. בן גוריון ודרש ממנו שיתן פקודה למטכ"ל שבכל מטבחי צה"ל יהיה רק אוכל כשר בלבד, שלא כמו שעלה על רוחו לתת אוכל כשר לחיילים דתיים בלבד והחילוניים יאכלו כאשר תאוה נפשם. ועבד הרב בתוקף רב לבל יהיו אגודות אגודות בצה"ל, אלא אוכל כשר לכל חייל. תורה אחת ומשפט אחד לכל ישראל, כדי שכל חייל דתי שיתגייס לא יתרוצץ אנה ואנה לחפש אוכל כשר. תבע ודרש וכן נעשה עד היום הזה, וכן לימים יבואו. גם לחם בעוז על שמירת שבת ומועד בצבא כפי שמצווה עלינו התורה, ושהמפר שמירת השבת ענוש יענש, ומבוקשו ניתן לו, ונתקיים בו 'תאות לבו נתת לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה', אין אף אחד שיוכל להכחיש דברים אלו, שאם יש כשרות ושבת בצה"ל זהו הודות לו ורק לו, והזכות הזאת נשמרת לדורות עולם, וזכות הרבים תלויה בו" (מתוך ההספד בהלוויית הרב גורן, כה' חשון תשנ"ה, קובץ 'המשביר', ובספרנו: 'עטרת שלמה', עמ' 77).

הכרת הטוב לרב גד נבון

"הנני בזה להביע רגשי כבוד והוקרה למעלת כבוד ידידי הנעלה הרב הראשי לצה"ל הרב הגאון החריף ובקי כש"ת רבי גד נבון שליט"א, אשר ברוב מסירותו הקדיש את כל חייו למען חיילי צה"ל, להעלות ולבסס את רמתם הרוחנית וליטוע בלבם אהבת תורה ויראת שמים... אין בלבי ספק שראוי והגון הוא כי לו נאה ויאה לקבל פרס ישראל, כי זכה וזיכה את הרבים וזכות הרבים תלויה בו" (הרבנות הצבאית מאז ועד מחר, עמ' 100, תשע"ט).

נציין, כי בנו של הרב, הרב אברהם יוסף, רב העיר חולון (תשנ"ט-תשע"ז) וחבר מועצת הרה"ר לישראל (לשעבר), שירת בצה"ל במשך כשלוש עשרה שנה כרב צבאי במגוון תפקידים, בהם רב בבסיס חיל האוויר ברפידיים, רב מחוז חיפה, סגן רב חיל האוויר, ואחראי על תחום ההלכה וההסברה.

6

"אנשי החיל מתנהגים בכשרות"

הרב יוסף אליהו הנקין (תרמ"א-תשל"ג)

רב ופוסק, מח"ס "לב איברא"

"... הממשלה יסדה את הרבנות הראשית וסעיפיה, ועוזרת ומחזיקה בבתי תורה, ואנשי החיל מתנהגים בכשרות ע"י השגחת רב מפורסם, וכל עניני הגיטין והקידושין שבמדינה הם תחת הרבנות הראשית וסעיפיה..." (תשובות איברא, עמ' ר"י; פורסם לראשונה ב'המאור' אב-אלול תשכ"ז, ובחודשים שלאחר מכן גם ב'הפרדס', 'נועם' ו'אור המזרח').

7

"בכל מקום יש רב צבאי"

הרב יעקב ישראל קניבסקי (תרנ"ט-תשמ"ה)

ה'סטייפלר', מח"ס "קהילות יעקב"

בע"ה אור ליום ב' פ' עקב התכב"ש (נכתב בשנת תשכ"ב)

להבחור היקר... שיחי'

אודות הצבא, כפי ששמעתי הנה בכל מקום יש רב צבאי שאפשר לפנות אליו בכל עניינים דתיים, וכפי ששמעתי הם מסדרים לכל דורש שיהא לו מאכל כשר.

ובענין מעשור, תעשר בעצמך. אני כותב כן מפני השמועה ששמעתי זה מלפני כמה שנים, וכל הפרטים על נכון תברר אצל הרב הצבאי שבמחנה. והשי"ת יעזור לך בכל דרכיך ברוחניות וגשמיות. יעקב ישראל קניבסקי (קריינא דאגרתא, סא', עמ' סח').

8

"הרבנות הצבאית אשר שומרים באמת את משמרת הקודש כראוי"
הרב שלמה זלמן אוירבך (תר"ע-תשנ"ה)
ראש ישיבת "קול תורה", מח"ס "מעדני ארץ"

מכתב הרב אוירבך לרב גורן

בענין עריכת 'תיקון גדול' בקברי־רחל המשוחרר לאחר מלחמת ששת הימים

ב"ה, יום מוצש"ק פר' נחמו תשכ"ט.
יצק ד' שלו' וברכה למע"כ ידידי הגאון המובהק וכו' הרב שלמה גורן שליט"א רב ראשי לצה"ל ולעה"ק יפו־תל אביב.
אחרי מבוא הברכה בכבוד ויקר כיאות לרום ערכו, אבקש את הדר"ג כי תערב עליו עתירתי עבור הכלל. צבור גדול וחשוב של ת"ח ויראי ד' אשר חפצים ומשתוקקים מאד להשתטח על קבר רחל אמנו לשפוך שיח לבם ולהרבות שם בתפלה ותחנונים מצטערים מאד על זה שהרבה פעמים נמנע מהם דבר זה בגלל הערבוביאי הגדולה של תערובת אנשים ונשים יחדיו... והיות שמקום קדוש זה עומד ב"ה תחת פקוחה היעיל והמשובח של הרבנות הצבאית אשר שומרים באמת את משמרת הקודש כראוי, אשר על כן אקוה להוסיף עוד זכות שתתגלגל ע"י זכאי ופונה אני בזה אל הדר גאונו שיתן אל לבו דאגתם של ת"ח צדיקים וחסידים, וחזקה על גברא רבה כוותיה שברוב חכמתו ויראתו ישכיל להתגבר על כל המכשולים ולעשות 'תיקון גדול' גם לדבר זה... ובתקוותי שהדר"ג שליט"א בטח יעשה בזה כמיטב יכלתו אחתום ברוב הוקרה והערצה ובמיטב הברכות שלמה זלמן אויערבאך" (ארכיון הרב גורן, 'בעין הסערה', ד"ר שפרה מישלוב, עמ' 236, תש"ע, ובספרנו, 'עטרת שלמה', תשע"ח).

♦

אכיפת סמכות הרבנות הצבאית בענייני דת בקו הקדמי – מחזקת את החיילים

סיפר הרב יהושע בן מאיר, אשר כיהן כרב צבאי במלחמת יום הכיפורים, שבעת מענה לשאלתו אודות כניסה לסיכון אישי בעת פינוי חללים משדה הקרב האריך מורו ורבו, הגרש"ז אויערבאך, בתשובה שהדבר מותר ו"אמר שהוא שמע שהרב גורן התיר

במלחמת ההתשה לשלוח חיילי רבנות צבאית להכשיר את המעוזים לפסח, למרות שהייתה סכנה והיו חיילים שנהרגו, ולמרות שלחלק מהחיילים במעוזים לא היה שום ענין ואולי אפילו לא רצו שיכשירו לפסח, וזה היה להם מטרד. אך לדבריו, הרב גורן צדק, כי העובדה שהרבנות הצבאית מפעילה את סמכותה ואוסרת גם להם את השימוש בחמץ בפסח, מעניקה להם את התחושה שהם חלק מהמערכת, ממדינת ישראל, והם שותפים אפילו להגבלות של הרבנות, ובסופו של דבר זה משפיע ומחזק אותם מורלית. לדבריו, אין ספק שפינוי התאג"ד והטנקים הוא פיקוח נפש. אך גם הפגיעה המורלית בחיילים שרואים שאם הם יפלו חללים הם ישכבו בצד ואף אחד לא יטפל בהם הוא גורם חשוב ברוח הלחימה, ולכן מהווה פיקוח נפש... (פינוי חללים בשבת וחג במלחמת יום הכיפורים, קובץ הזיונות הדתית, תשס"ב, עמ' 361-367).

9

"מסורת צבאית מכובדת"

הרב יהודה זרחיה סג"ל (תרפ"ד-תשס"א)

רב שכונת קריית-שלום, ת"א, מח"ס "צמח יהודה"

במענה הלכתי לשאלת חייל דתי כתב הרב יהודה זרחיה סג"ל את הדברים הבאים: "... אני חוזר לזרוך להתייעץ עם הרבנות הצבאית היטב, ולא ללחוץ עליהם בשום דבר, כיון שיש לכבד את המרא דאתרא כידוע, ובפרט שיש כאן מסורת צבאית מכובדת ע"י רבנים גאוניים כמו הגר"ש גורן ואחריו הרב ר' גד נבון [שליט"א] וגם בתוך הרבנות רבו ת"ח גדולי תורה..." (מתוך מכתב 'תשובות בענייני שבת בצבא' שהשיב הרב סג"ל לרב אהוד ברזילי ז"ל, בעת שירותו הצבאי, המכתב פורסם על ידי הרב אבישי אלבוים, בקובץ 'המעין', תשרי תשע"ג).

10

"לעצב את צה"ל כצבא יהודי"

הרב שלמה מן ההר (תרע"א-תש"ס)

רבה של שכונת בית וגן ומח"ס "דיני צבא ומלחמה"

תפקידי הרבנות הצבאית

"הרבנות הצבאית הנה הגוף הממונה על ענייני ההלכה ביחידות צה"ל, ועל ישום ההלכה בפתרון בעיות ספציפיות הנוגעות בבטחון המדינה... הרבנות הצבאית הנה גוף חזי, המשתתף באופן פעיל בעיצוב דמותו הרוחנית של צה"ל... תכלית פעולת הרבנות

הצבאית היא לעצב את צה"ל כצבא יהודי, המתאים את חוקיו להלכה היהודית, ושואב את עוצמתו מהמורשת היהודית... " (דיני צבא ומלחמה, והיה מחנך קדוש).
 "שמירת תורה ומצוות היא תנאי לקיומו של עם ישראל. המערך הביטחוני הוא כלי המאפשר את קיומו של העם. החייל הדתי משלב את שני התחומים: הוא משובץ במערך הביטחוני, שעה שהוא מקיים תורה ומצוות. בדרך זו תרומתו לקיומו ושלומו של עם ישראל מקיפה את התחומים השונים שהם תנאי לחיים מלאים של עם ישראל בארץ ישראל. בתפיסה היהודית, קיום יעיל של מערכת הביטחון הנה מצווה, ומלחמה להצלת ישראל מיד צר הבא עליהם – היא מלחמת מצווה" (שם, בשערי צה"ל).

11

"יצירה חדשה לחלוטין בהיסטוריה"

הרב מרדכי פירון (תרפ"ב-תשע"ד)

הרב הראשי לצה"ל (לשעבר)

במאמר מיוחד אודות הרבנות הצבאית הראשית כתב הרב פירון:
 "אחת התופעות המעניינות בהווייתה המופלאה של האומה וארצה עם כינונה של מדינת ישראל היא ללא ספק הרבנות הצבאית הראשית בתוך צה"ל. בפנינו יצירה חדשה לחלוטין בהיסטוריה המודרנית של עם ישראל. יצירה שעיקר מהותה הן מבחינה אמפירית והן מבחינה אידיאולוגית ממלכתיות התורה בכל מישוריה ותחומיה. ניתן לקבוע בוודאות כי משאת נפשה של מחשבת הציונות הדתית אודות אינטגרציה של ההלכה והתורה בכל תחומי החיים מצאה בתוך צבא הגנה לישראל, ואולי רק בו, את ביטוייה המוחשי והעקבי. צה"ל מהווה למעשה את המסגרת הממלכתית היחידה בה שולטת ההלכה כגורם משמעותי ומנחה בכל תחומי החיים, הפעילות והעשייה. עובדה משמעותית זאת שיש לה השלכה לאומית... הרבנות הצבאית הראשית יצרה טיפוס של רב 'אגרסיבי' ופעלתני הרואה את ייעודו במישורים המקיפים בפעילות הכלל-צה"לית ובשום פנים אינו מוכן ומעוניין להצטמצם בעשייה בין חיילים דתיים בלבד" (ספר הציונות הדתית, ח"א, עמ' 202, מוסד הרב קוק, תשל"ז).

"תפקיד מרכזי בטיפוח בית ישראל"

הרב גד נבון (תר"פ-תשס"ו)

הרב הראשי לצה"ל (לשעבר)

"הרבנים הצבאיים בדומה לכהן משוח מלחמה ממלאים תפקיד מרכזי בטיפוח בית ישראל ומורשת היהדות בתוך צה"ל... מחובתם להיות גם נושאי הדגל של אהבת ישראל, כפי שמלמד אותנו רבי עקיבא באמירתו המפורסמת: 'ואהבת לרעך כמוך' – זה כלל גדול בתורה" (מתוך נאום בסיום קורס רבנים צבאיים תשמ"ט, ברקאי, קובץ ה', 'רבנות ורבנים בישראל', עמ' 266, הוצאת התנועה העולמית של המזרחי, ירושלים תשמ"ט).

"מדינת ישראל קמה בסערת מלחמה עקובה מדם, בכל זאת חשוב להדגיש את עוצמת הרוח של עמנו על פני עוצמת הכוח. לנגד עינינו דברי הנביא: 'לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות'. גם כאשר אנחנו מצווים להפעיל את עוצמת הכוח של צבא ישראל, אנו זוכרים את חשיבותה של עוצמת הרוח, שהרי בלעדיה לא היינו יכולים לעמוד מול האויבים הסובבים את מדינת ישראל. ומכיוון שכך, חשיבות רבה נודעת לציין את יום העצמאות כיום של עוצמת רוח ישראל, כמובן בלא לוותר על עוצמת הכוח, שהיא חיונית כדי להגן על ביטחוננו ושלום אזרחינו. אולם התנאי הוא לזכור את הייחוד שברוח ישראל, כלשון הנביא 'כי אם ברוחי אמר ה' צבאות'. מחובתנו לחשל את רוח ישראל בצבא ישראל, עלינו לחזק את הלוחמים לשמור על רמתם המוסרית העליונה, שהיא אחת מסימני ההיכר הייחודיים של צבא ישראל" (ברקאי, קובץ ד', 'רבנות ורבנים בישראל', עמ' 395, הוצאת התנועה העולמית של המזרחי, ירושלים תשמ"ז).

ב

דברי חיזוק וברכה לרבנים הצבאיים מפי גדולי תורה

1

"שומרי החומות"

הרב עובדיה יוסף (תרפ"א-תשע"ד)

הראשון לציון וראש מועצת חכמי התורה, מח"ס "יביע אומר" ו"יחווה דעת"

שיחה בפני צוערי קורס קצינים רבנים צבאיים, של הרבנות הצבאית

"... אתם ידידים יקרים, ענווים, עליכם נאמר: 'על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים', שומרי החומות, 'חומות ירושלים' – אלה החיילים שלנו, ואתם עליהם שומרים. קצינים, ואם בכל ישראל אמרו: 'כל ישראל ערבים זה לזה', כל שכן קצינים שבידם היכולת ויש משמעת בצבא, וכל חייל הוא צמוד אליכם ואתם נותנים לו את ההוראות אשר יעשה, אתם 'שומרי החומות', על שמירת השבת, על שמירת הכשרות, על כל הדינים, 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', אשריכם, אשרי חלקיכם.

ייתן לכם הקב"ה, שומרי החומות, 'הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו' (ישעיה סב', ו'), עומדים על המשמר. חיילים נאמנים לקב"ה.

'ה' צבאות שמו קדוש ישראל', יש לקב"ה בעם ישראל צבאות, חלק לומדים תורה וחלק עומדים על המשמר, חיילים, וכולם עושים תפקידם בצבאו של הקב"ה, אשריהם ואשרי חלקם, 'ואלו ואלו דברי אלוהים חיים' ואתם, ה' בחר בכם להיות קצינים של עם ישראל, אשרי חלקיכם, מה נעים גורלכם, יש לכם זכות למעלה בשמים שהביא אתכם למשרה כזאת, להיות קצינים של עם ישראל, כמה זה טוב, כמה זה נחת רוח לקב"ה שמסר את בניו בידי שומרים טובים, שמנחים אותם בדרך הנכונה בדרך הישרה, 'ועשית הישר והטוב בעיני ה' אלוקיך', מנחים אותם שישמרו שבת כהלכה, שישמרו את המצוות 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', אשרי חלקיכם, מה נעים גורלכם, זכות גדולה,

אין למעלה מזכות הרבים. כל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו. אומר בספר 'חובת הלבבות'¹, אם יהיה אדם שקדן בתורה, שקדן במצוות ומעשים טובים עד שיעפיל להיות כמלאכי השרת ויש אחד שלא הגיע לכך אבל הוא מזכה את הרבים – זכותו של זה האחרון, גדולה מן הראשון. והרי ההוא הגיע למלאך וזה עדיין לא?.. לא, זה מזכה את הרבים, אין מעלה גדולה מזאת... הפקיד הקב"ה בידכם חיילים של ישראל, כולם אהובים כולם ברורים, אנחנו בכל שבת עושים "מי שברך" לכל חיילי ישראל, אין שבת שלא עושים להם "מי שברך" שה' ישמור צאתם ובואם לחיים טובים ולשלום, יצילם מיד כל אויבנו ומיד כל שונאינו ומכל מבקשי רעתנו, 'תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן', אשרי חלקיכם... " (אלול תשע"ב – טרם נדפסה).

2

"הרבנות הצבאית – מרא דאתרא' של כל ההלכה בצבא"
 הרב יעקב אריאל
 רבה של רמת־גן (לשעבר), מח"ס שו"ת "אהלה של תורה"

סמכותה ההלכתית של הרבנות הצבאית

"... ברצוני להעמיד אתכם על תופעה שעלולה לערער את כל מעמדה של התורה בצבא. המרא דאתרא של כל ההלכה בצבא היא הרבנות הצבאית, היא זו שצריכה לפסוק את ההלכה הנהוגות בצבא והיא אמורה לעמוד על קיומן במערכת הצבאית. פסיקות הלכה פרטיות שאינן מתואמות עם הרבנות הצבאית גורמות לאי אמון ומערערות את סמכותה של הרבנות הצבאית. התוצאה עלולה להיות הרס של כל מעמד התורה בצבא... אפשר וצריך לשבת עם הרבנות הצבאית לדיונים משותפים להצעות ושיפורים אולם רק בחדרי חדרים. כלפי חוץ חייבים להציג קו אחיד שאותו מייצגת הרבנות הצבאית" (מתוך מכתב לראשי ישיבות 'ההסדר', יא' תשרי תשע"ב, ערוץ 7).

1. "החסיד הגדול ביותר, אפילו אם יגיע אל התכלית בתיקון נפשו להשי"ת, ואפילו אילו היה קרוב למלאכים במידותיו הטובות ומנהיגיהם המשובחים והשתדלותם העצומה והזכה בעבודת ה', עדיין אינו מגיע לזכויות מי שמורה ומדריך בני אדם אל הדרך הטובה והישרה, ומיישר ומחזיר בתשובה את הרשעים ומקרבתם לצור מחצבתם" ('חובת הלבבות', שער עשירי, פרק ו').

הרבצ"ר הוא 'מרא דאתרא'

"בזאת אני מוחה על דבריו של הרב מ' בהם שלל מהרבצ"ר (הרב הצבאי הראשי) את מעמדו כמרא דאתרא של צה"ל. חייבת להיות סמכות אחת בכל הנושאים ההלכתיים העומדים על הפרק בצבא. בהעדר סמכות מרכזית לא יוכלו החיילים, ולא הצבא, להתמודד עם בעיות הלכתיות שמתעוררות מדי יום ביומו. הצבא לא יכול להתחשב בכל פסיקה של כל חייל ושל כל רב. ההלכה כולה תאבד חלילה את מעמדה בצבא. לא כשרות ולא שבת, לא תפילות ולא שום הלכה. התוצאה תהיה בוקה ומבוקה ומבולקה. אנדרלמוסיה ואנרכיה. חורבן שלם. ותורה מה תהא עליה? גם אם דעת הרב מ' הייתה שביקורתנו צריכה להיאמר בפרהסיא, האם בגלל כמה פסיקות בודדות שדעת הרב מ' לא נוחה מהן יש למוטט חלילה את כל המערכת של הרבנות הצבאית שהוקמה בעמל רב ובקשיים מרובים? היכן האחריות?.." (בשבע', גיליון 719, טז' חשון תשע"ז עמ' 30).

הרב הצבאי הינו חלק מן המערך הצבאי היחידתי והשלכה הלכתית לכך

בהתייחס לשאלת הצטרפותו של הרב הצבאי לנסיעתם בשבת של יתר חיילי היחידה, כתב הרב אריאל (שו"ת באהלה של תורה, או"ח ב, מז):

"יש לדון בבעייתנו מנקודת ראות זו, שנוכחותו של הרב הצבאי ביחידה היא חלק מהמערך הצבאי לפי ההלכה... כשם שמצינו שהארון, משוח המלחמה, חצוצרות התרועה... וכל יתר בעלי התפקידים הרוחניים היו חלק מהצבא, ומסתמא גם בשבת יצאו עם החיילים".

לאחר שדן תחילה בניסיון להביא ראייה ברורה לכך ממלחמת יריחו, בה הקיפו את העיר עם הארון והחצוצרות אף בשבת, כתב הרב אריאל שיש להוכיח זאת מדין שבט לוי שאף על פי ש'לא היה עורך מלחמה ככל ישראל', הרי שנחשבו 'לחלק מהמערך הלוחם', וכ'חיילים לכל דבר'. ומשום כך הכריע, כי מותר לרב הצבאי להצטרף לאוטובוס האוסף את החיילים, מכיוון שהצטרפות זו אינה כרוכה כי אם באיסורי דרבנן "אך גם אם היה הדבר כרוך באיסור תורה, אם הרב סבור שיוכל לתרום למאמץ המלחמתי, בעצם נוכחותו, או בדברים אחרים שיעשה, הוא רשאי להצטרף ללוחמים הנוסעים בשבת"².

2. וכן כתבו עוד הרב שלמה אבינר (התפקיד של הרב הצבאי, כ"א תמוז תשע"ב), הרב רא"ם הכהן (שו"ת בדי הארון, פיקוח נפש, עמ' 243, תשע"ג וב'שבת בשבתו' פרשת נשא, תשס"ח) והרב אביחי ונצקי (אגרת מיום טו אייר תשס"ח), לעומת זאת, ראה דברי הרב יהושע בן מאיר (תחומין ל').

3

"תורמת רבות לחינוך הצבא ברוח ישראל לדורותיו"
הרב אביגדור נבנצאל
רב העיר העתיקה (לשעבר), מח"ס "ביצחק יקרא"

"הרבנות הצבאית תורמת רבות לחנוך הצבא ברוח ישראל לדורותיו, כחזון הנביאים תלמידי משה רבנו מפי הגבורה. ברוח כזאת נזכה לעזרת הקב"ה. חלילה לסטות מזה, ולמוטט את רוח צה"ל ולבסוף את כל כוחו. יתן הקב"ה בינה בלב כל הגורמים לבטל את הגזירה³.

בברכת חזקו ואמצו.

צעיר הלויים, אביגדור נבנצאל

4

"לחזק את מוסד הרבנות הצבאית"
הרב חיים דרוקמן
ראש ישיבת "אור עציון" ויו"ר מרכז ישיבות "בני עקיבא" בישראל

"יש לחזק את מוסד הרבנות הצבאית בצה"ל ולא להחליש אותו... אין לנו רבנות צבאית אחרת, ועל כן כולנו צריכים להתלכד מאחוריה לתת לה גיבוי בהתנהלות המורכבת שהיא ניצבת בפניה מול הסוגיות הרגישות ביחסי הלכה וצבא" (ערוץ 7, יא' תשרי תשע"ב).

5

"להוסיף ולהרחיב את ענף תודעה יהודית"
הרב חיים שטיינר
מתלמידי הרצי"ה קוק ור"מ בישיבת "מרכז הרב"

"זכינו לעבודה נפלאה של הענף לתודעה יהודית, ומוטל על הצבא להוסיף ולהרחיב את הענף הזה, שקושר את החיילים לשרשרת ההיסטוריה של עם ישראל".

3. גזירת פגיעה ברבנות הצבאית וקיצוץ בסמכויותיה.

סיפר הרב שטיינר:

"פעם אחת, לפני יציאתנו למילואים, התייעצתי עם מרן הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל מה עלי לומר לחיילים שלנו והוא אמר בין השאר, שצריך להביא לתודעתם, שאנחנו הולכים לקיים מצות עשה של כיבוש ארץ ישראל. ואכן, כך עשיתי בשיחה עם אחד הגדודים במלחמה, והאוזניים היו כרויות לשמוע – ולא דוקא הדתיים, אלא רובם ככולם רצו לדעת ולהבין לאיזה שטח אנחנו הולכים.

ובאמת, באחד האימונים לקראת המלחמה, כאשר היינו בבסיס "אליקים" שנמצא צמוד לכרמל, שאל המח"ט מה יש לנו להעיר על התרגיל. כשפנה אלי – אמרתי לו שהרגשתי בתרגיל הזה כחייל זר, לא כחייל של צה"ל. הוא תמה מאד על דברי, ואז הסברתי. בספר התרגיל – למדנו המון פרטים מבצעיים, למדנו את המפה, את סדר הכוחות, את ההיערכות לפי לו"ז מדויק וכו'. דבר אחד היה חסר. המיקום שלנו – באליקים. זה הכרמל! כאן אסף אליהו הנביא את עם ישראל. כאן ענו כולם ואמרו ד' הוא האלוקים. כאן חיו ופעלו אבות אבותינו לפני אלפי שנים. זוהי נחלתנו. איך יתכן שבתוך ספר התרגיל לא יהיה אזכור של כל הערכים הללו? ומאז, הוא ביקש ממני להוסיף תמיד דף – על הקשר ההיסטורי שלנו עם השטח שבו אנחנו נמצאים, בין באימון ובין במלחמה עצמה..." (מובא בספרו, 'טובה הארץ מאוד מאוד', דברי שיר, תשע"ז).

6

"מעשיכם משפיעים על כל חיילי ישראל"

הרב שלמה משה עמאר

הראשון לציון ורבה של ירושלים, מח"ס "שמע שלמה"

"אנשי הרבנות כולם עושים את עבודתם בלב שלם, לצד מפקדים וסגנים עם רצון גדול ולב חם, וכך ודאי אפשר לעשות גדולות. אני מאחל לכם שתהיו יחד כאיש אחד בלב אחד, תעבדו במשותף ותניבו תוצאות שיישאו חן בעיני השם. מעשיכם משפיעים על כל חיילי ישראל, שהם האזרחים של המחר. יש אנשים רבים שהיכרותם עם היהדות מתחילה מהצבא, ומי שיוצא מצה"ל עם אהבת ישראל והתורה ימשיך ללכת בדרך זו גם בעתיד" (דברים בעת ביקור בבסיס הקריה בתל אביב, ח' אלול תשע"ב, ערוץ 7).

"חייבים להשאיר את הרבנות הצבאית כרוח חיה המפעמת בחיילים. קל וחומר בימינו, שיש ברוך ה' הרבה קצינים בכירים יראי שמים, פלוגות שלמות של בני ישיבות, חיילים רבים מבני הציונות הדתית וגם חרדים. יכול להיות שהצבא קצת הקצין במהלכים הללו בגלל כל מיני פרצות, אבל הוא חייב לתת מקום של כבוד לרבנות הצבאית. אסור לנו

להזניח את הצד הרוחני של הצבא. מי שחושב שהצבא הוא רק גשמי וטכני – מזלזל בחיילים, יש להם נשמה והם רוצים לשמוע יהדות".

ביחס לניסיונות להחליש את רוח הגבורה בצה"ל אמר הרב: "הם לא יודעים עם מי יש לנו עסק, יש להם מנטליות שונה. הגורמים הללו רוצים שהחיילים שלנו יהיו טובים לאויב. החיילים שלנו עושים מאמצים אדירים כדי שלא לפגוע, אבל הם צריכים גם להגן על העם ועל עצמם. יש שני כללים: הראשון הוא לשמור על כבוד האדם באשר הוא אדם, בכל מצב. השני – הבא להרגך, השכם להרגו. רודף שקם על חברו להרגו, צריך לנסות להציל את החבר בפציעת הרודף באחד מאיבריו, אך אם אין דרך אחרת – יש להרוג אותו. כאן לא מדובר במישהו הרודף אדם אחד – יש פה רודפים של עם שלם! אנחנו רואים מה הם עושים איפה שמתאפשר להם, הורגים מאות ואלפים. צריך לדעת שיש לנו עסק עם טרוריסטים אכזריים. לכן איאפשר להחליש את הרוח. התורה מחזקת את הרוח בדרך הנכונה, 'על כן ייאמר בספר מלחמות ה'', המלחמות של ה' הן על פי ספר התורה" (ריאיון לרועי אהרוני, שבועון "עולם־קטן", ערב ר"ה תשע"ז).

"ראשי העם, הרבנים והעסקנים צריכים להשתדל, לחזק ולרומם את קרנה של הרבנות הצבאית, לא חכמה רק לבקר. צריך לדבר בשבח, גם בעיני הממשלה וגם בעיני האחראים בצבא. כי יש תפקיד מיוחד לרבנות הצבאית, היא מלכדת ומאחדת..." (הרבנות הצבאית מאז ולתמיד, עמ 65, תשע"ט).

7

"מעין משוח מלחמה"

הרב דוב ליאור

רבה של קרית-ארבע (לשעבר), מה"ס "דבר חברון"

קריאה לרבנים הצבאיים

"אני פונה בזה בקריאה קדושה לכל ידידינו ויקירנו הרבנים הצבאיים, שהתפקיד שלכם בדורנו זה לשמש מעין 'משוח מלחמה', אותם שמביאים את דבר ה' לחיזוק כוח הלחימה של החיילים העומדים במערכות קשות מול כל האויבים מבחוץ שרוצים לפגוע השכם והערב, בעם ישראל ובמדינת ישראל. לתת את הרוח הגדולה ואת התמיכה והעזו, זה רק אלה שהשקפת עולמם נובעת מתוך תורת הנצח, מתוך קדושת ישראל

ומתוך קדושתו של צבא ישראל, 'והיה מחנך קדוש' – זה התפקיד שלכם, וב"ה, שאני שומע שאתם עושים את מלאכתכם נאמנה. אנחנו יודעים שיש אנשים שרוצים למנוע ולבלום את הכוח הרוחני, כמו שאומות העולם רוצות לפגוע בקיומה של המדינה, ככה, יש לצערנו בעם ישראל, כאלה שרוצים לפגוע בתשתית הרוחנית שהיא למעשה מזרימה את העוז ואת הגבורה. היות ואתם נאבקים למען קידוש שמו יתברך בעם ישראל ובעולם, אין לי ספק שהנכונות שלכם, המסירות שלכם וההשקעה הגדולה שאתם משקיעים בזה, היא תצלח ובעזרת השם, הקב"ה, יסכל את עצתם של כל אלו שרוצים להפריע ותזכו לקדש שם שמים בצבא ישראל ובמדינת ישראל ואין לי ספק שאם הצבא יתנהל בדרגה רוחנית גבוהה, נצליח להדביר את כל האויבים ולהביא שלום וביטחון לכל היהודים היושבים בארצנו הקדושה. עלו והצליחו" (יא' כסלו תשע"ז).

"כמובן, בכל הנוגע למעשה, על החיילים לפעול ע"פ הנחיות הרבנות הצבאית הראשית ולציית להוראות רבני היחידות" (מתוך מכתב ברכה לחוברת "והיה מחנך קדוש" – מיום ה' תמוז תשע"ט).

8

"הרבנים הצבאיים ממלאים תפקיד קדוש"
הרב אשר וייס
מח"ס "מנחת אשר"

מתוך שיחה עם רבנים צבאיים במילואים⁴

"... מן המצווה הזו של 'פרסומי ניסא' אנו למדים שאין אנו יוצאים ידי חובה כאשר אנו זוכרים את הנס, אלא כל אחד צריך לשים את הנס שלו כדי להאיר לאחרים וגם כדי לעזור לאחרים שכולם יעבדו את הקב"ה ביחד... 'נרוממה שמו יחדיו', כאשר אנו באים לרומם את שם ה' זה צריך להיות 'יחדיו', וצריך גם לשתף אחרים. אני חושב שהציבור שיושב כאן, ציבור ת"ח, רבנים צבאיים, אני חושב שאתם משרתים את הקב"ה ואת עם ישראל בצומת מאוד מרכזית, בצומת מאוד חשובה. החוויה של

4. התקיימה בבית המדרש של הרב וייס בשכונת רמות בירושלים לקראת ימי חנוכה תשע"ז. ראה גם במאמרים קצרים שפירסם הרב וייס, באתר האינטרנט של 'בית מדרש לבירורי הלכה בנין ציון': "דברי חיזוק והתעוררות לרגל המצב השורר בארץ הקודש", ו"שיחת חיזוק בימי המלחמה".

הצעיר הישראלי בצבא היא חוויה מכוננת. זו אחת התחנות החשובות בחייו, והצעיר הישראלי המצוי שגר וגדל במשפחה שלו, בשכונה שלו, פוגש את חבריו, כאשר הוא הולך לצבא זו חשיפה עצומה מבחינה זו, זו מן הסתם הפעם הראשונה שהוא יוצא לראות לא את העולם הגדול אלא את רבדי החברה הישראלית ושם הוא פוגש את כולם וגם מבחינה רוחנית זה יכול להיות עליה וזה יכול להיות ירידה, החוויה הזו קשורה באתגרים גדולים וגם בקשיים גדולים, משום שחיי צבא מעצם טבעם, הם חיים שדורשים הקרבה רבה. ואנחנו דור שגדל בנוחות ושפע שדורות רבים לא ידעו. גם העניים שבקרבתנו לא יודעים מה זה עוני, זו לא אותה רמת עוני שידעו אבותינו, אם זה באירופה הדוויה או גם בישוב הישן שבארץ ישראל וירושלים שלפני שישים שנה, אנשים סבלו חרפת רעב. אנחנו דור שגדל בנוחות והרבה שפע ואנחנו לא רגילים לקושי, לעבוד קשה ובוודאי לא צעירים, וכשמגיעים לצבא פתאום הם לא יכולים להכתיב לעצמם את סדר יומם ואת אורח חייהם ומעבידים אותם בעבודת פרך ובעבודה קשה וזו צומת מאוד מרכזית וחשובה ואני חושב שהרבנים הצבאיים ממלאים תפקיד קדוש ובידם להשפיע רבות על נפש הדור הצעיר.

יש בתנא דבי אליהו רבא בפרק י' דברים מפליאים וחשובים וז"ל:

"אשרי מי שמתחדש דברי תורה על פיו, וכל מי שמתחדש דברי תורה על פיו דומה כמי שמשמיעין אותו מן השמים ואומר לו כך אמר הקב"ה: בני, בנה לי בית המדרש ששכר גדול שיש לי באוצרי – שלך היא ובשבילך אני מציל את ישראל שנאמר אחר כך: 'יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים, מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל', מכאן אמרו: ארבעים אלפים מישראל שנתקבצו יחד ויצאו למלחמה ויש ביניהם זוג אחד תלמידי חכמים דומה להם כאילו אחזו מגן ותריס וחרב פיפיות בידם. לכך נאמר: 'מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל' (וכע"ז בבעל הטורים דברים א' ג' "אם יהיה ת"ח אחד בין ארבעים אלף לא צריך לא רמח ולא מגן כי הת"ח מגן עליהם מאויביהם").

ולכאורה, מה זה קשור חידושי תורה? אבל כך מפרשים חז"ל את הפסוק 'יבחר אלהים חדשים', הכוונה לחידושי תורה. אשרי מי שדברי תורה מתחדשים על ידו, ואומר הקב"ה בשבילו אני מציל את ישראל. ארבעים אלפים מישראל שנתקבצו יחד ויצאו למלחמה ויש ביניהם זוג אחד תלמידי חכמים אני מציל את כולם, ונראה לי שהדגש אם יש ביניהם זוג אחד של ת"ח, לא די שיש ת"ח שנשארו מאחור, שנשארו בעורף, שממלאים את בתי כנסיות ובתי המדרשות, הקב"ה מצפה שבין ארבעים אלף מישראל שיצאו למלחמה, אם יש ביניהם זוג אחד תלמידי חכמים – אני מציל את כולם.

חז"ל אומרים פעמיים בש"ס (במגילה דף ג בסנהדרין צז) יהושע בן נון בימי המלחמה על כיבוש א"י יוצא בלילה להתאוורר והוא רואה שר צבא ומסתכל עליו ונבוך. הוא לא מכיר

אותו, גם את המדים שלו הוא לא מכיר והוא שואל אותו: 'הלנו אתה אם לצרינו?' לאיזה מחנה אתה שייך, לא נראה לי שאתה שייך לאויב לפי המדים שלך, מי אתה?! ואותו שר צבא עונה: אתה טועה, אינני בן תמותה, מלאך אנוכי. שר צבא ה' אני. ונשלחתי מן השמיים עם מסר אליך. ויהושע שואל: מה בפיקך? מה העניין? והמלאך אומר: אמש בטלתם תמיד של בין הערביים והיום בטלתם מן התורה, אתם לא בסדר. אתה לא בסדר. שואל אותו יהושע: על איזה מהם באת, על איזו משתי העברות אני נתבע לתת את הדין, על ביטול הקורבנות או על ביטול התורה? והמלאך אומר: 'על עתה באתי'. והראשונים מפרשים "על עתה" – על ביטול תורה, שנא': 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת'.

ואני תמה, אם אני הייתי יהושע בן נון הייתי מגיב, הייתי אומר: אולי אתה מלאך אבל אינני בטוח שאתה למדן כי שכחת גמרא מפורשת בסוטה דף מד ושם כתוב שמלחמת מצוה דוחה את כל המצוות כולן, "עוסק במצוה פטור מן המצוה", אז תסתכל על החברה הם נופלים שדודים בלילה, כל היום אנחנו נלחמים אז אתה בא אלי בטענות על ביטול תורה, ובמועד קטן דף ט כתוב, כל מצוה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים דוחה ת"ת, זה מלחמת מצווה על כיבוש א"י. מה אתה מצפה? זו מצוה שדוחה ת"ת, מי ילחם לנו? האמריקאים?! הרוסים?! אז איזה טענות יש לך?! כך אני הייתי מגיב למלאך. ואולי יהושע טען זאת, אינני יודע. לא כתוב שם כל הדושיח, ומה ענה המלאך? מה הייתה באמת הטענה נגד יהושע בן נון?

אני חושב שהמלאך אומר: אתה לא מבין מה שאני מדבר אליך, לא באתי לתבוע את עלבונה של תורה – באתי לתבוע את עלבונה של מלחמה. אילו הייתי בא ונשלח מן השמיים לתבוע את עלבונה של תורה, הייתי לובש פראק והמבורג, אם הייתי בא לתבוע את עלבונה של תפילה, הייתי לובש קפוטה ושטריימל, אני קצין בחגור מלא! אני נשלחתי מן השמיים לתבוע את עלבונה של מלחמה. איך אתה מצפה לנצח עם ביטול תורה, זה לא יכול להיות, 'עומדות היו רגלינו במלחמה' בזכות שערי ירושלים שעוסקים בתורה. יהודים לא מנצחים רק בכוח הזרוע, ודאי שצריך את כוח הזרוע, אנחנו צריכים את הצבא הכי טוב, הכי מיומן ואת הכלים הכי מודרניים, אבל 'ה' איש מלחמה' ואנחנו מנצחים במלחמות בסע"ד.

אנחנו צריכים לשלב את כוח הזרוע עם כוח התורה. ולכן אומר המלאך לא באתי לתבוע את עלבונה של תורה אז מה אתה מתפלפל איתי על 'עוסק במצווה פטור מן המצווה' – ודאי. אבל, איך מנצחים במלחמה עם ביטול תורה?! מה עושה יהושע אחרי שהוא שומע

את דברי התוכחה? 'יילן בתוך העמק' אומרים חז"ל: 'לן בעמקה של הלכה', הוא לא עשה 'חברת תהילים' ולא 'לימוד משניות', הוא עשה 'כולל ערב' ואחרי שכל היום נלחמו, היו מתקבצים בלילה ולנים בעומקה של הלכה. לבי אומר לי, כך אני מרגיש⁵.

הפסוק אומר: "מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף מישראל", המגן והרומח כרוכים ירדו מן השמים, ועוד מהימים ההם לפני אלפי שנים בימי התנ"ך, צבאות אדירים נלחמו זה בזה ושני כלי המלחמה הבסיסיים הם המגן והרומח. הרומח – כלי התקפי והמגן – כלי הגנתי, כי לעולם אי אפשר לנצח במלחמה בלי מתקפה ומגננה. המגן והרומח התחלפו מאז אלף פעם, היום זה טנקים ו'מעיל רוח' ו'כיפת ברזל' וטילים נגד מטוסים, אבל לעולם זה ה'מגן והרומח' והשילוב של השניים, ואי אפשר לנצח במלחמה אלא אם אתה משקיע גם במתקפה וגם במגננה.

כנגד המגן והרומח גם במלחמתה של תורה ישנם 'המקשה' ו'התרצן', קושיות ופירוקים שנלחמים במלחמתה של תורה הם אלו שמפעילים את המגן והרומח. בכמה מקומות בש"ס אנו מוצאים "המתן עד שיכנסו בעלי תריסים". כי תריס הוא המגן, אז כאשר פלפלו בבית המדרש אמרו לא מספיק שיהיו רק אלו שאוהבים להקשות, המתן עד שיכנסו גם המגנים, אלו שיודעים להשיב.

אני חושב שחז"ל אומרים 'מגן אם יראה ורומח' בארבעים אלף מישראל, כנגד המגן ורומח שבשדה הקרב אנו זקוקים למגן והרומח של בית המדרש, ולכן לן בעומקה של הלכה, 'זה לעומת זה עשה האלוקים'.

ב"ה זכינו שיש הרבה תלמידי חכמים בצבא ורבנים ת"ח יראי שמים, שחדורים ברצון להרביץ תורה, 'להעמיד את הדת על תלה' ולחנך ולקרב ולחבק את אותם הצעירים שמוסרים את נפשם במלחמת מצוה להגן על ישראל ועל אחיהם מפני אויב ואורב, וצריך לחזק אותם וזו עבודת קודש.

לפני הרבה שנים כשהייתי אברך צעיר, פעם טיילתי בראש הנקרה עם הילדים שלי, יש שם מסלול לרוחב צלע ההר, ממרחק אני רואה שני חיילים במדים קוראים בספר. אמרתי לבנות שלי מעניין מה הם קוראים שם, ביחד החזיקו את הספר. אני מתקרב אני רואה שני חיילים עם הנשק והם לומדים ביחד משנה ברורה, מאוד התרגשתי, חשבתי

5. עיין בהקדמת הרב משה מרדכי אפשטיין לספרו "לבוש מרדכי" על מסכת בבא מציעא שפירש גם כן באופן דומה, דבריו הובאו במאמרו של תלמידו, הרב אליעזר יהודה ולדנברג: "צביונו הרוחני של צבא ישראל", קובץ התורה והמדינה ד', עמ' ריד-ריח, אלול תשי"ב, הרב שאול ישראלי (עורך), הוצאת חבר הרבנים.

שזה חלום, חלום של אלפי שנים. לראות חייל יהודי לן בעומקה של הלכה, חשבתי שהם קוראים עיתון או ספר כלשהו, לומדים ביחד משנה־ברורה וביאור־הלכה, אינני בטוח שלא מעלו בתפקידם... היה נראה לי שהם בתפקיד שמירה, אבל אני מאמין שכך הקב"ה שומר עלינו. 'ארבעים אלפים מישראל שנתקבצו יחד ויצאו למלחמה ויש ביניהם זוג אחד תלמידי חכמים אני מציל את כולם'.

באתי רק לומר דברים ספורים ולחזק אתכם. שתזכו תמיד לקדש שם שמים, לקרב לב ישראל לאביהם שבשמים ולעמוד על המשמר, אנחנו חיים בתקופה של תהפוכות קשות, מצד אחד יותר ויותר יש חיילים שהם מקפידים בקלה כבחמורה, חיילים יראי שמים ורוצים גם לשרת וגם לא לוותר על יראת השמים שלהם, והמדינה במקום שהיא תחבק את הבנים היקרים האלה, היא מקשה עליהם, אני חושב שהצבא איננו עושה את המוטל עליו ואת ראשית חובתו המוסרית לאפשר לאותם הצעירים לשרת תוך כדי שמירה על עקרונות ההלכה ועל יראת השמים שלהם, וחיילים צעירים נתקלים בהרבה קשיים, וזה אתגר לא פשוט, זה ניסיון לא פשוט, איך אפשר לעזור, מצד אחד, כמה שיש בידנו להפעיל לחץ כלפי מעלה על הדרגים הגבוהים יותר שיבינו שאלו טובי בניה של ארץ ישראל וצריך לעודד אותם ולעזור להם, ומצד שני, כמה שאפשר לחזק את הצעירים ולשמור עליהם ולחזק את רוחם בעמידה בניסיונות שלהם, לשמור באמת על אהבתו ויראתו ומה שהם קנו בישיבות ובבתים, זה אתגר גדול וניסיון לא פשוט, באתי לחזק את ידכם ולעודד אתכם ולברך את כולכם. יהי רצון שכולם יזכו להרבה נחת מהילדים שלכם. ונזכה תמיד לקדש שם שמים".

9

"לקדושים אשר בארץ"

הרב יעקב רוז'ה

רב העיר בת-ים, מומחה בתחום הקבורה וחבר מועצת הרה"ר

"לקדושים אשר בארץ" – אחת המשימות החשובות והרגישות ביותר של הרבנות הצבאית מאז הקמתה היא הטיפול בזיהוי חללי צה"ל והבאתם בכבוד הראוי לקבר ישראל...

בעיניי, השיתוף המבורך שבין פוסקי הלכות בתחום עם אנשי מדע מתחומי דעת שונים, מציב את הרבנות הצבאית בין המקומות הראשונים בעולם בנושא זיהוי מקצועי, מהיר ואמין, הן מבחינה הלכתית והן מבחינה מדעית...

סגלי הרבנות הצבאית עוסקים בזיהוי ובהבאת חיילי ישראל לקבורה מתוך תחושה של שליחות. תחושה מיוחדת זו יונקת מנאמנות כלפי הנופלים, שמסרו את נפשם עבורנו ופעלו בשליחותינו...” (הרבנות הצבאית – מאז ועד מחר, עמ' 130, תשע"ט).

10

”מערכה על קדושת מחנה ישראל”
 הרב עמיאל שטרנברג
 ראש ישיבת ”הר המור”, ירושלים

”להיות רב צבאי יותר חשוב מלהיות לוחם. אנו במערכה... לא ניתן להגיע למחנה שכינה בלי קדושת מחנה ישראל, זהו סדר בניין האומה. אנו במערכה על קדושת מחנה ישראל”⁶ ואני מסתכל בהערכה רבה על הרבנים הצבאיים שנמצאים בתוך השטח... אסור בשום אופן להנמיך ולטשטש את האידיאל ואנחנו נצליח, לא יעזור שום דבר לאף אחד” (מתוך שיחת חיזוק לרבנים צבאיים שנערכה בישיבת הכותל, ב' אב, תשע"ז).

6. אודות הבנת מהותה של המערכה הזו, הסביר הרב צבי ישראל טאו, נשיא ישיבת 'הר המור': "יש שטוענים שהביקורת היא חוסר אמון בצבא, כביכול יש כאן שינוי כיוון ביחס לצבא. אין זה נכון. היחס המהותי לצבא לא השתנה. אנחנו נאמנים לצבא בכל מאודנו. ברור לנו כי אם לא יהיה צבא, לא תהיה מדינה. אך עם זאת, הצבא אינו שייך לרמטכ"ל זה או אחר אלא לעם ישראל כולו. הגזירות החדשות הללו הן מחלה שתוקפת את הצבא. אנחנו אוהבים את הצבא, את עם ישראל החי, ואנו שונאים את המחלה התוקפת אותו ועלינו לנסות להילחם בה ככל יכולתנו. דווקא מתוך האמון שיש לנו בצבא לא נוותר למחלה התוקפת אותו, לא נאמר שהיא כלולה בקדושתו ולא נחשוב שהיא תהליך נורמלי ובריא...” (חוברת 'עמוד הענן משלים לעמוד האש', אוהד כהן ונתנאל צור, תשע"ז) ובמקום אחר הוסיף: "צה"ל הוא טוב, צה"ל הוא מצוין, צה"ל לוחם, צה"ל מוסר את הנפש. אין בזה שום ספק וכל מה שאנחנו עושים הוא למען צה"ל... זה לא נגד צה"ל. זה בעד צה"ל, זה עבור צה"ל, זה בדיקת חמץ בצה"ל. בדיקת חמץ כדי שיהיה לנו חירות ישראלית אמיתית. בשביל הרוח של ישראל, בשביל המורל הפנימי של ישראל. לכן בעזרת ה' אנחנו נרים את קרנו של צה"ל, בעזרת ה' נהיה פועלים עם א-ל למען עם ישראל, למען מדינת ישראל, למען צבא ישראל” (מתוך דברים שנאמרו בשיעורו, כ"ז אדר תשע"ז).

11

"כתובת לכל דבר שבקדושה"

הרב דוד לאו

הרב הראשי לישראל

"ברכותיי לרגל מלאת 70 שנה להקמת הרבנות הצבאית. זכות גדולה נתגלגלה בידי הנוער הישראלי להתגייס לצבא ולחרף נפשו בעד הצלת עם ישראל... הרבנים המכהנים בכל יחידה ויחידה מהווים כתובת לכל דבר שבקדושה, ומחדירים בלב חיילי ישראל גם את הצד הרוחני והאמוני של הצבא... יכונן ה' מעשה ידיכם" (הרבנות הצבאית – מאז ועד מחר, עמ' 13, תשע"ט).

"כל אחד מכם צריך לדעת לשמור על הגדרים ההלכתיים ולהיות מודע לכך שהוא משמש כדוגמה לכל מי שמסתכל עליו מסביב, העיניים של החיילים, ואף של הוריהם, נשואות אליכם, וחלילה לנו מלפגום בכבוד שמים... אתם, הרבנים הצבאיים, מייצגים את התורה ונושאי דגלה, ובתוך כך גם את עולם הרבנות – שמרו על כך" (מפגש של רבנים הראשיים לישראל עם המטה הבכיר של הרבנות הצבאית, יח' תמוז תשע"ט).

12

"הרבנים אשר הופקדו על שמירת היהדות בצבא"

הרב יצחק יוסף

הראשון לציון, מח"ס "ילקוט יוסף"

"למלאת שבעים שנה לשירות הרבנות הצבאית, הריני לברך את הרבנים הצבאיים, אשר הופקדו על שמירת היהדות בצבא, בברכת חיזוק והדרכה בנושאי ההלכה הרבים, והשפעת הרבנים לשמוע שיעורי תורה ודברי חיזוק והדרכה בנושאי ההלכה הרבים, והשפעת הרבנים המוכשרים לכך היא רבה, וזו היא גם חובתם לארגן שיעורי הלכה בכל אתר ואתר בצבא... ואשגר בזאת ברכה נאמנה למשמר שיצא ולמשמר הנמצא, שיה"ר וחפץ ה' בידכם לכוון לאמיתתה של תורה ושלא תצא תקלה מתחת ידיכם, לקדם שם שמים בעבודת הקודש שנמסר בידכם..." (הרבנות הצבאית – מאז ועד מחר, עמ' 11, תשע"ט).

"התפקיד שלכם הוא מאוד מאוד אחראי, לקולא ולחומרא. שלא להחמיר יותר מדי. זה גם לא טוב... בבית שלכם תעשו מה שאתם רוצים, אבל כשאתם נמצאים במקום ציבורי תלכו בדרך הנכונה, דרך ההלכה. מאידך גם לא להקל יותר מדי. יש הרבה שטועים שהיות והלכה כבית הלל אז כל דבר תמיד צריך לגשת לקולא... אי אפשר לבוא ולהוציא

היתרים מהשרוול או מתחת לאדמה. יש לכם רב גדול, שבקיא בהלכה ויודע הלכה, תתייעצו איתנו (הרבצ"ר), "תשועה ברוב יועץ".

אתם צריכים להיות הרבה, הרבה, עם יראת שמים, אבל לדעת הלכה טוב, טוב. צריך להמשיך ללמוד, לא להתנתק מהלימוד. תמיד יהיה אתכם ספר, ספר קטן או גמרא קטנה, יש לכם זמן בין דבר לדבר, לנצל, עוד הלכה ועוד הלכה... תנצלו את הזמן. התורה זה "אגוני מגנא ואצולי מצלא", מי כמוכם צריכים הגנה מכל הפיגועים, מכל המפגעים הללו, והתורה היא שמגינה. תלכו תמיד עם ספר קטן, או משניות או הלכות, תנצלו את הזמן ללמוד תורה.

אני מברך אתכם שיהיה לכם סייעתא דשמיא, שלא תצא תקלה מתחת ידכם, שתדעו להגיד על מותר מותר ועל אסור אסור ותעלו מעלה מעלה בתורה ויראת שמים ותחזרו לביתכם לחיים טובים ולשלום ותצליחו בכל החיים שלכם, הקב"ה ימלא כל משאלות לבכם לטובה ולברכה אמן ואמן" (יג' מנחם-אב תשע"ט, שיחה עם בוגרי קורס קצינים של הרבנות הצבאית, ערוץ 7).

ג מהו תפקידו של הרב הצבאי?¹

1

מחנך כל הגדוד

הרב מרדכי פירון (תרפ"ב-תשע"ד)

הרב הראשי לצה"ל (לשעבר)

"הרב הצבאי הוא מורה־דרך רוחני, לפי השקפת עולמה של היהדות. במסגרת תפקידו הוא חייב בראש ובראשונה לשאוף לחנך את היחידה כולה לאורה של תורה, להחדיר עקרונות וערכים של תורת ישראל לכל הצבא כולו, ולא רק לחיילים הדתיים שביחידה. ימי עיון אותם יארגן הרב, בהם ישתתפו כל חיילי היחידה, מהקצונה הבכירה ועד לחייל הפשוט, יכולים לסייע להקניית ערכים אלו.

אמנם, חינוך כזה לא יכול לבוא בדרך של כפייה או אילוצים, אלא בדרכי נועם, כך שערכי הרוח והמוסר של היהדות ילוו את החייל גם לחיים האזרחיים.

השקפת עולם איננה מתבטאת רק בעולם הרוח, אלא נוגעת גם למעשה, על־ידי קיום תורה ומצוות, איסורים והיתרים. ולכן חייב הרב הצבאי לדאוג לכך שהחיילים הכלליים ברשות־הרבים של יחידתו יהיו לפי הוראות התורה, בהתאם לפקודות מטכ"ל. אמנם, בתחום האישי, אין לכפות או ללחוץ.

התפיסה שצריכה ללוות את הרב הצבאי בכל דרכיו צריכה להיות, כי הוא נציג השקפת עולמה של תורת ישראל. לכן, כאמור, בראש ובראשונה עליו ליצור תפיסת עולם רוחנית, תוך הקניית ערכים ויסודות של תורת ה' לחיילים, אך גם להקפיד על קיומם המעשי של ערכים אלו בתחומי אחריותו".

1. מתוך עלון שבת בהוצאת תנועת 'קוממיות', באדיבות אתר 'שיבה'.

"עיקר תפקידו של הרב הצבאי הוא חיזוק רוח הלחימה של החיילים, כדי שיוכלו לנצח במלחמה. אמנם, מפקד היחידה אחראי על ניהול הלחימה, אך לשם כך הוא מסתייע באנשי מקצוע. וכמו שיש למפקד אנשי מקצוע שמלמדים את החיילים להפעיל כלי נשק כאלה או אחרים, איש המקצוע שמסייע למפקד בנושא חיזוק רוח הלחימה של החיילים – הוא רב היחידה.

על הרב לחזק את רוח הלחימה, על-ידי הנחלת רוח היהדות וערכיה ביחידה, תוך הדגשת המישור הלאומי של הקשר עם ארץ ישראל ועם עם ישראל לדורותיו. הרב צריך לגרום לכך שהחייל יראה את עצמו כטבעת בשרשרת הדורות של האומה. עם ישראל קיים דורות על גבי דורות, מעין מרוץ שליחים, שכחלק ממנו גם החייל נושא את הלפיד. חייל שיש לו הבנה עמוקה כזו של מקומו בעם ישראל, ושל הקשר בין העם והארץ, הוא חייל הרבה יותר טוב, עם יותר תעצומות נפש להתמודד עם כל הקשיים שעוברים על החיילים בזמן המלחמה.

בהקניית ערכים אלו יש לרב יתרון גדול. הרב הוא מעין "איש ביניים" – הוא לא חייל ולא מפקד, נקודה זו נותנת לו המון חופש פעולה, וזהו כוחו.

אני רואה את הרב בעיני רוחי לא כ"מרצה אורח" שמגיע מדי פעם ליחידה, אלא כחלק בלתי נפרד ממנה. הרב הצבאי צריך להיות עם החיילים ביום ובלילה, בימי חול ובשבתות, באימונים ובמסעות, רק כך יוכל ליצור קשר עמוק עם כל חיילי היחידה, לרומם אותם, לשוחח עמם על הקשיים שמלווים אותם, וגם לעסוק בהנחלת ערכים אלו...

עם זאת, אין לשכוח כי ההקפדה על כל התחומים ההלכתיים כשמירת השבת, הקפדה על כשרות ועוד, הם בסיס תפקידו של הרב הצבאי".

"חיזוקם של הלוחמים" – אגרת הרב רונצקי (ניסן תשס"ח)

"ברצוני להרחיב ולפרט בעניין יציאת הרב הצבאי יחד עם היחידה לפעילות מבצעית בשבת. ההתייחסות לעניין זה נגזרת מהבנת תפקיד הרב ביחידתו. ובכן, עוד בימי קדם אנו פוגשים את הרב הצבאי בדמותו של הכהן משוח המלחמה. אותו רב, הכהן, ניצב בפני הלוחמים טרם יציאתם לקרב ונוסך בהם רוח לחימה, ובהמשך – אף יוצא עימם

לשדה הקרב. אם כן, משימתו העיקרית של רב היחידה היא חיזוקם של הלוחמים. חיזוק זה הינו הכרחי ונחוץ ביותר לניצחון בקרב, מפני שכידוע, ההסתערות אל מול פני האויב וחירוף הנפש אינם טבעיים לאדם, ובוודאי לא לחיילינו הצעירים. ממילא, רב המעורה היטב ביחידותיו, המשתתף עימם באימונים ובתעסוקות המבצעיות, יכול לסייע מאוד להתגבר על מצוקות נפש ומשברים המאפיינים בעת שכזו.

אפשר לדמות עניין זה לחולה שיש בו סכנה, שאנו יודעים בוודאות שהבאת קרוביו יכולה לסייע לשיפור מצבו. במצב זה מצאנו בפוסקים שהתירו את הבאת הקרובים אף במלאכות דאורייתא. ממילא, קל וחומר שיש להתיר במקרה זה, שהרי כאן מדובר בחיזוק רוחם של הלוחמים – דבר המשפיע באופן ישיר על הצלחת המבצע, וזה הרי חשוב לאין ערוך מחייו של היחיד. אך באמת אין כל צורך בכל זה, שהרי אמרנו בראשית דברינו שהרב הוא חלק בלתי נפרד מיחידתו ויוצא עם הלוחמים למשימותיהם אף בשבת. מכאן פשוט שהרב הצבאי, ובעיקר רב של יחידה לוחמת, צריך לשאת עמו את הפלאפון בדרך קבע ביום ובלילה, ואף בשבת. וכאן אולי המקום להוסיף ולהזכיר שמלבד שותפות הרב ביחידתו בחיזוק רוח הלוחמים והמפקדים בעת התעסוקה המבצעית והיציאה לקרב, שותף הרב ביחידתו אף בחיי השגרה.”

3

הסולם של הגדוד

הרב זכריה בן שלמה

ראש הגרעין התורני במודיעין ומח"ס "הלכות צבא"

”חוץ ממה שהרב צריך להכשיר את עצמו לתשובות צריך הוא לעורר ולהכשיר את קהל עדתו לשאלות, בבחינה זו של: 'מי שאינו יודע לשאול – את פתח לו', ועל הרב בעצמו מוטל התפקיד לברוא וליצור את הצורך והנחיצות ברב.

הנחת היסוד היא כי הרב הצבאי אינו יכול לעסוק גם בחינוך הגדוד, גם להקפיד שתשמר ההלכה בצורה המקסימאלית במסגרת הצבאית וגם להיות לוחם. כנראה משום שבדורנו אין אדם כזה. ככל שירצה להיות "שלם" ביותר תחומים, כך כל תחום בפני עצמו יהיה שטחי ורדוד (עיין "מפני הרב" עמ' רל"א).

לכן, ראשית, עלינו להתבונן איך מתארים לנו חז"ל את דמות הרב. כותבת הגמרא (מועד קטן י"ז): "מאי דכתיב: 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו כי מלאך ה' צבאות הוא' – אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו. ואם לאו – אל יבקשו תורה מפיו”.

מכך לומד הרמב"ם (הלכות תלמוד-תורה ד') כי "הרב שאינו הולך בדרך טובה אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו, אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב". לאמור, צריך הרב להיות שלם גם במידותיו והתנהגותו, ולא רק בידיעותיו. כל יהודי צריך שיראתו תהיה קודמת לחכמתו – להיות בעל יראת שמים ומידות, קל וחומר רב המהווה דוגמה לאחרים. אחת היא, בין רב צבאי ובין רב אזרחי.

לאחר הדגשת נקודה זו, נשאל – מה תפקידו של הרב?

כותב הראי"ה קוק (אגרות הראי"ה, ב' תשכ"ו): "מוצא אני את עבודת הרבנים לא בתוכן המעשי של בנין האומה החומרית, כי אם בהשפעתם לחבב את הדעות המביאות לאימוץ וסידור אורגני לאומי, לחזק את ההכרה הלאומית ולאמץ ידים רפות של פועלים מוכשרים לעבודה זו, לעדן את המחשבות ולחדדן, ולהרבות בהן אמונה אמיצה ועמוקה משפעת הגיוני קודש העצורים בנשמתם ולהעלות בזה את התחיה הלאומית כולה למרומי הקודש שמשם לוקחה".

נשים לב כי הבניינים השימושים של הפעלים שמשתמש בהם הרב הם פיעל והפעיל, ומכאן נאמר כי תפקיד הרבנים הוא הפעלת וחזוק האומה.

נראה כי דברים אלה מבוארים בדברי הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך: "בדורות שלפנינו – עיקר תפקיד הרב להכשיר רק את עצמו להיות עמל תמיד בתורה כדי שיוכל להיות משיב כהלכה על כל מה שישאלו ממנו, כי אז התורה היתה חביבה על כולם. אולם בזמננו, צריך הרב להתעניין ולקחת חלק בכל עניני הציבור בכדי להכניס שם את הקודש, ולהשגיח שכל דבר ודבר יסודר על פי רוח התורה".

ולכן חוץ מממה שהרב צריך להכשיר את עצמו לתשובות צריך הוא לעורר ולהכשיר את קהל עדתו לשאלות, בבחינה זו של: 'מי שאינו יודע לשאול – את פתח לו, ועל הרב בעצמו מוטל התפקיד לברוא וליצור את הצורך והנחיצות ברב, על ידי זה שיעמוד תמיד על המשמר ולדבר אל העם השכם והערב ללמד ולהוכיח ולהורות להם את הדרך הישרה אשר ילכון בה.

הווי אומר, בדורנו, הדרישה מהרב לרומם את קהל עדתו מורה כי התפקיד לא הצטמצם אלא אף גדל והתעצם, הן בזמן הנדרש מהרב, הן בידיעותיו והן בכלים ודרכים להעבירם אל העם, ובמסגרת הצבאית על אחת כמה וכמה" (ועיין עוד מה שכתבתי ב"הלכות צבא" עמ'

4

"לתת את הנשמה ואת הלב"
הרב ישראל וייס
הרב הראשי לצה"ל (לשעבר)

"במהלך שלושים שנות שירותי ברבנות הצבאית חווייתי שמחה ועצב, שני קטבי חיים שמטלטלים את האדם למציאות בלתי נשלטת, שם היה מקומי, בהושטת היד להשבת האיזונים. עשיתי הכל כדי שפקודיי ידעו, יפנימו ויבינו, שהעיקר אינו המעטה כי אם האדם שמתחתיו. עמדתי בשער לשמור מפני פגיעה בקדשי ישראל, הייתי כלביאה פצועה הנלחמת על גוריה. חינכתי את אנשיי לתת, את הנשמה ואת הלב, לתת את כל מה שיש" (הרבנות הצבאית – מאז ועד מחר, עמ' 138).

5

"מיזוג ייחודי"
הרב רפי פרץ
הרב הראשי לצה"ל (לשעבר)

"דמות הרב הצבאי המשלבת ספרא וסייפא ומהווה חלק בלתי נפרד משדרת הפיקוד היחידתית – זהו חידוש מיוחד של הדור האחרון, דור הגאולה. לפיכך מצאתי חשיבות רבה במיזוג הייחודי בין דמותו הערכית של הרב הצבאי ובין רוח הדור הזה, דור קיבוץ הגלויות והשיבה אל ארץ אבותינו..." (שם, עמ' 158).

6

חתימת הלקט: "להגביה את המבט"
הרב איל קרים
הרב הראשי לצה"ל

"פירות רבים ומתוקים הצמיחה הרבנות הצבאית בשבעים שנותיה. מחלקם ניתן היה ליהנות במעלה הדרך, אך יש מן הפירות שאותם אנו זוכים לקבל רק כעת, בתום שבעים שנים. דווקא משום כך, חובתנו להגביה את המבט, ולטעת כבר היום את השורשים לקראת שבעים השנים הבאות, כדרך שנטעו אבותינו ורבתינו עבורנו..." (שם, עמ' 185).

קריאות להצטרפות לעשייה התורנית בצה"ל לקט מדברי הרב שלמה אבינר ראש ישיבת "עטרת ירושלים"

לך לחיל הרבנות הצבאית (וי תמוז תשע"ב)

לך לחיל הרבנות.

קודם כל, לך לצבא!

מצוה משולשת: א. הצלת העם. ב. הצלת הארץ. ג. רוממות קידוש השם.

כל התפקידים חשובים, כל היחידות חשובות, כל היחידות חיוניות, "כי כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו" (שמואל א' ל כד). וקל וחומר "היושבים על האורות", כשרות ושבת, קבורה וגיוור, סעד ועזרה, רוח קרב וגבורה. יש עוסק בלחימה, יש תומך לחימה ויש נשמת הלחימה. צה"ל צועד על קיבתו ועוד יותר על נשמתו. גם בצבאות הגויים יש איש רוח של היחידה. אפילו בצבא רוסיה יש פוליטרוק, אידיאולוג קרבי, ובעקבותיו – גם בפלמ"ח.

לכן, לך להיות רב צבאי, מש"ק יהדות או כל תפקיד רוחני-הלכתי. גם בקבע, גם במילואים. גם בעל פרופיל עורפי וגם בעל פרופיל קרבי. ואם רצונך להיות קרבי, לך למלא תפקידים אלה ביחידה קרבית. כהן משוח מלחמה אינו מי שנואם וחוזר למשרדו, אלא הולך עם הלוחמים. אם תרצה, היה רב-לוחם, רב ההולך עם הלוחמים.

וכן היה מש"ק יהדות: זה אתגר, זו שליחות, זו תרומה. צה"ל הוא צבא של כל עם ישראל, עם אורותיו וחשכיו. עם צריך אנשי משק ואנשי נשק, ולא פחות מזה הוא צריך אנשי אמונה ואנשי רוח. קל וחומר צבא שחי חיים לא קלים ולעיתים קשים ביותר, צריך אנשי רוח שיחזקו את רוח הלוחמים ואת כל החיילים. לכן, חיל הרבנות אינו חיל פרטי, אלא חיל החוצה את כל החילות, חיל שהוא הרוח החיה של כל היחידות.

אם אתה צעיר, או בעל רוח צעירה, לך לרבנות הצבאית. אל תגיד "אבל...", כי מאמירת 'אבל' מעולם לא צמח שום דבר ולא התקדם שום דבר. הרבנות הצבאית מתחדשת ואתה תתחדש אתה. אל תחשוש! אתה תצליח! תוכל לפעול פעילות אדירה של תורה, של אמונה, של עזרה, של גבורה. אמר נפוליאון: המוראל שווה פי שלוש מהנשק. אף אנו נאמר: הטובים לרבנות הצבאית! למען צבא יהודי, למען צבא חזק.

גם בזכותך יתקיים: "כי ד' אלקיכם ההולך עמכם להילחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם" (דברים כד) – צבא קדוש וצבא מנצח.

2

לך ללמד בצבא! (יד' אדר א' תשע"ו)

לך ללמד בצבא! הצבא זה צבאנו, הצבא זה עם ישראל, לכן לך ללמד. התנדב פעם בשבוע. בשבילך זו השקעה מועטת, אך בשביל החיילים זה הרבה. כי דע לך שיש שם צימאון עצום ליהדות – גם אצל חיילים, גם אצל מפקדים. יש צימאון, כי הם יהודים עם נשמה יהודית. ועוד יותר יש צימאון כי הם חיילים. כי כדי לנצח לא די בנשק, לא די באימונים – צריך מוטיבציה. צריך קישור עמוק ליהדות, להיסטוריה ולעם.

כמובן, לימוד תורה הוא בשביל לימוד תורה, לשם שמים, אך גם מרוויחים רווח אדיר של רוח לאומית.

אני אומר לך: הם צחיחי צמא ליהדות. לא לכפיה דתית, לא לעלבונות ולגידופים – אלא ליהדות. לכן לך ללמד! ברבנות הצבאית מחכים לך שתתנדב. כל אחד לפי עניינו, לפי נטייתו, לפי כשרונו, לפי יכולתו: ימי עיון, הרצאות, סדנאות, חברותות, סיורים מודרכים, ערבי משפחה לזוגות נשואים, הזמנת חיילים לשיבה, דף יומי בבסיסים ובמוצבים. אמץ בסיס הקרוב לך.

גם אם יש לך עט, צריכים אותך להפיק חומר כתוב ואלקטרוני מכל סוג ומכל זן. לך ללמד, לדתיים, למסורתיים ולמכונים חילוניים. אני אומר מכונים, כי באמת אין דבר כזה חילוני. לכל יהודי יש נשמה קדושה, ועובדה שהוא צמא לתורה. העבר שיעורים, סיפורים, שירים. הכל, הכל!

אם אתה תלמיד חכם גדול, לך! אם אתה תלמיד חכם קטן, לך! אם אתה סתם יהודי, לך! אם אתה סתם יהודי שלא יודע כלום, איזה עניו אתה, אני אוהב אותך, לך! למד לסדיר, למד למילואים, למד רחוק, למד קל"ב.

גם אם את אישה, נשואה או רווקה, התנדבי. כי בצה"ל יש חיילות – וזה לא הנושא עכשיו, החיילת שם, וגם היא בן אדם, לכן אנא התנדבי.

התנדב. גם זו אהבת חינוך: לאהוב לעשות דברים חינוך!

מיד התקשר לחמ"ל של הרבנות הצבאית. מחכים לך. כמובן, הכל רשמי, הכל חוקי, הכל עם אישורים.

זאת התרופה לכל צרותינו, לכל בעיותינו, לכל מצוקותינו, לכל חולשותינו: להרבות אור!
 פריסה ארצית אדירה של אורה בכל הצבא!
 לכן אל תעמוד דום, אל תעמוד נוח. קדימה, צעד!

3

לך להיות רב צבאי (כסלו, תשע"ח)¹

כמדי שנה, בקיץ הקרוב, יתקיים קורס רבנים צבאיים, שישרתו במילואים וחלקם בקבע. **אין לשער חשיבותו של רב צבאי.** כידוע, צבא אינו רק נשק, אלא גם מוראל. אמר נפוליאון: המוראל הוא פי שלוש יותר חשוב מהנשק. נפוליאון מפורש! איך הוא מדד, איננו יודעים, אנו רק יודעים שהוא הפסיד במלחמה, כי לרוסים היה מוראל יותר גבוה ממנו: הוא הלך לכבוש ארץ אחרת, והרוסים הגנו על הארץ שלהם.

כידוע, יש בתורה כהן משוח מלחמה. הרב הראשי לצה"ל, הרב אבי רונצקי (ד' ישלח לו רפואה שלמה במהרה) – חידש חידוש: שהרבנים הצבאיים צריכים גם להיות קרביים. לאמיתו של דבר, אין זה חידוש, כהן משוח מלחמה גם היה לוחם. לא שנתן שיעור ואחר כך חזר לביתו ולמשרדו המחומם. הרי חז"ל שאלו בירושלמי אם כהן משוח מלחמה מותר ביפת תואר – סימן שהיה עמוק בתוך קווי האויב. אך האמת היא שאפשר לקרוא בשם חידוש גם דבר ישן שנשכח ושוב נתחדש.

לכן מצוה גדולה שיהיו רבנים צבאיים, ובכלל חיילים ברבנות הצבאית. "כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחניך, והיה מחניך קדוש".

אפילו בצבא הרוסי הבינו שצריך פוליטרוקים, כלומר מסבירנים אידאולוגיים. לקחו קצינים קרביים מעולים, הפכו אותם למסבירנים. **אי אפשר להילחם אם לא יודעים בשביל מה נלחמים.**

לכן, מצוה גדולה להיות רב צבאי. רבנו הרב צבי יהודה היה אומר שאין לחלק בין היחידות השונות, כל היחידות הן מצוה באותה מידה. אין זה חידוש שלו. כבר דוד המלך השווה את היושב על הכלים ליוצא למלחמה. וגם דוד המלך אינו חידוש, כבר אברהם אבינו חילק בשווה.

כל היחידות הן מצוה גדולה, אך ליחידות האחרות לא חסר, וכאן חסר. רבי יהודה החסיד כותב בספר חסידים שלפעמים יש מצוה שהיא כמו מת מצוה, כי היא מצוה

1. כתיבה ועריכה: הרב מרדכי ציון.

שאינן לה עוסקים, כמו לימוד מסכת מועד-קטן, כיון שהיא מדברת על הלכות אבלות, אז יש שמפחדים ממנה. לכן יש מצוה מיוחדת ללמוד דווקא מסכת זו. אנו אוהבים את צבאנו, הוא מצוה עילאית, הוא קדוש. אמנם בזמן האחרון יש בו בעיות קשות, עם השירות המשותף. אך לא בגלל זה נחדל מלאוהבו. אדרבה, התיקון הגדול לא יבוא מבחוץ, אלא מבפנים גם על ידי מציאותם של רבנים צבאיים, אנשי אמונה ואנשי רוח, שיפעילו את השפעתם הברוכה, מתוך אהבה ואחווה ושלוש ורעות, כדי לרומם וכדי לטהר.

תנאי הסף לקורס רבנים צבאיים, הוא חמש שנות ישיבה. לכן, אם למדת חמש שנים, מצוה גדולה לגשת. ואם למדת עשר שנים, אז זו מצוה בריבוע, ואם למדת חמש עשרה שנה, זו מצוה בחזקת שלוש. חזק חזק ונתחזק.

4

שיר הלל לרב הצבאי (שבט, תשע"ח)

אנחנו כבר חמש עשרה שנה משרתים יחד אז רציתי לומר לך משהו. כידוע לך, אני לא דתי אלא מסורתי אך אני מרגיש שאתה שלי, אתה של כולנו, אז מגיע לך שאפתח לך סגור ליבי. תודה שאתה מתקשר אליי בבקרים להעיר אותי למניין, כי קשה לי לקום אבל אני רוצה לבוא לבית הכנסת. תודה על שיעורי התורה שלך בין מנחה לערבית יום יום. תודה שערכת לי חופה, גם כשזה היה ביום שישי על חשבון הזמן עם המשפחה שלך. תודה על ליווי המשפחות השכולות של היחידה, תמיד אתה יודע איך לנחם אותן. תודה שאפשר לפנות אליך לעצה לשלום בית ולחינוך ילדים. תודה שלימדת את הבן שלי לבר מצווה. תודה שלקחת אותנו לסופר סת"ם, הוא מאוד רצה לדעת איך מכינים תפילין. תודה שאתה דואג לכשרות של הבסיס ומוסר את נפשך על זה. תודה שאתה מחזק אותי כשאני נחלש רוחנית, תודה על האוזן הקשבת. תודה על מילות העידוד, חיזוק המוטיבציה, ושאתה תמיד מסביר לנו מה חשיבות צה"ל ותפקידו של כל חייל. תודה שאתה תמיד מגיע לשטח לבדוק שהכל בסדר.

תודה שאתה עונה על השאלות ההלכתיות שלי, גם כשהן לפעמים מוזרות.
תודה שאתה דואג לשמירת השבת שלנו, שיהיה קידוש וחלות ומשגיח כשרות בשבת.
תודה על לימוד ההלכות לפני כל חג, ושאתה גם דואג לנו תמיד ללולב, סוכה, מצות
ושופר.

הרב, אני לא תמיד אומר לך את זה, אבל אני מאוד מעריך את מה שאתה עושה,
למרות שאני מסורתי ולא דתי,

מאוד סייעת לי ולגדוד בכל דבר שביקשנו, גם מעבר למה שאתה חייב.
תודה הרב, ירבו כמוך בישראל עוד רבנים צבאיים רבים.

ה

בעוז ובתעצומות:

מעט על פעילותם של הרבנים הצבאיים במעבר משגרה לחירום

סיפר הרב ז' רונס, רב צבאי באוגדת עזה בזמן מבצע עופרת יצוקה¹ (תשס"ט):
"בשבת שלפני הכניסה הקרקעית שהינו יחד, קבוצה של שלושה רבנים, בבסיס ליד הגבול, יחד עם כמה מאות חיילים שעמדו לקראת הכניסה הקרקעית למה שהכול חששו כי עלול להיות לחימה קשה ועקובה מדם. הרבנים העבירו את היום בשיעורים ובשיחות חיזוק ועידוד בהן נטלו חלק חיילים מכל הסוגים והמגזרים. בשבת אחר הצהריים קיבלו החיילים פקודה לנוע לכיוון הגבול לקראת כניסה לתוך חבל עזה. אנו הרבנים התלבטנו האם להצטרף (בשבת) לנסיעת החיילים מהבסיס אל החניון בו עמדו הכלים כדי לעודד את רוחם עם היציאה לקרב. לאחר התדיינות בינינו הוחלט – בהסכנות מה – להצטרף לנסיעה.

אנו כרבנים הבאנו אתנו ספר תורה מתוך כוונה לארגן במקום תפילת מנחה של שבת אחר הצהריים. כאשר רצינו לרדת מהאוטובוס ביקשתי ממאן דהו להעביר אליי את ספר התורה מתוך האוטובוס (הבקשה שהיא תועבר מיד ליד קשורה להלכות טלטול בשבת במקום ללא עירוב). ירדתי מהאוטובוס וחיכיתי למטה זמן מה אך הספר בושש לבוא. חזרתי לפתח האוטובוס, הסתכלתי פנימה וראיתי את סיבת העיכוב. החיילים (רובם לא חובשי כיפה) העבירו את הספר מיד ליד. כל אחד התחבק אתו ארוכות ולא הרפה.

לאחר זמן מה עמדנו יחד, שניים מהרבנים, כאשר לפתע קבוצת חיילים ניגשה אלינו. די בלטנו בשטח כרבנים: מזוקנים, האחד אוחז ספר תורה בידו והשני עטור בטלית. החיילים ביקשו לקבל ברכה. היות שחלוקת ברכות אינה חלק רגיל משגרת יומם של רבנים צבאיים, סיפרתי לחיילים כי נברך אותם בברכה אותה אנו מברכים את בנינו בכל ליל שבת. כשסיימתי לברכם ופתחתי את עיניי, גיליתי לתדהמתי כי החלו לגשת אליי עוד ועוד חיילים, כשכולם מבקשים ברכה מהרב. בסופו של דבר הכמות הייתה גדולה כל

1. בעין חינוכית, 53 – מכללת אורות, אלקנה, עריכה: הרב יונה גודמן.

כך עד שלא יכולנו יותר לתת ברכות אישיות. פרשנו את הטלית כבשמחת תורה מעל ראש הנאספים ובירכנו את הציבור בבת־אחת. כמה מהלוחמים ניגשו אלינו ואמרו בהתרגשות כי נוכחותנו הרבנית במקום מחזקת אותם ונותנת להם כוח, ואחד אף הוסיף כי ברכתנו חשובה ומשמעותית עבורו יותר מכל שיחות המוטיבציה הכלליות ששמעו לקראת ההכנה למבצע. עם השקיעה, כאשר התחילו טורי החיילים לצעוד בשיירה רגלית אל תוך הרצועה, נעמדנו, שלושת הרבנים, ליד נקודת הגבול עם ספר התורה ביד, וזעקנו לעבר החיילים העוברים לידנו מילות עידוד וברכה (ה' עמכם, יברככם ה' ודברים נוספים בהשראת דברי הרמב"ם על הפחד במלחמה). החיילים מצדם חלפו על פנינו, נשקו אחד אחד לספר התורה שבידנו ויצאו לקרב".

'גולני' עם ציצית – מדבריו של רב גדודי בגולני

"ההפתעה שנכונה לנו, אנשי הרבנות, הייתה בעת חלוקת הציציות. 'הרב, תביא לי כמה ציציות. כל האוהל רוצה', 'קח אחי, זה יותר טוב מאפוד קרמי', הם צעקו אחד לשני. כל חבילת ציציות שפתחנו נחטפה תוך שניות עד האחרונה שבהן. לוחם צעיר אחד שהגיע לבית הכנסת נתבשר שאזלו הציציות ופניו נפלו, עד שאחד הרס"רים אשר לא נכנס ללחימה פשט את הציצית שעל גופו, נתן לו ואמר: 'קח, אחי, אתה צריך את זה כעת יותר ממני'".

הרב הגדודי פנה לעיתונאי ידידיה מאיר וסיפר לו כי מאות חיילים, דתיים וחילוניים, מבקשים ממנו ציציות שישגנו עליהם בקרב. למחרת, הזכיר מאיר בתכנית הבוקר "התעוררות" כמה פעמים את מצוקת הרבנים הצבאיים הרגילים לספק בשגרה מספר מצומצם של ציציות לחיילים הדתיים וכעת מתקשים לעמוד בעומס, והשאיר מספר טלפון לתורמים המעוניינים לסייע.

למחרת, כבר דיווח רב הגדוד על אִם שכולה שתרמה 40 ציציות, "כוח של שלושה רכבים מרעננה" עם 500 ציציות, משלוח נוסף של 700 גופיות־ציצית מירושלים, גברת עם מבטא אמריקני שהבטיחה תרומות מארה"ב של כ־2,000 יחידות, ו'איש שינוע', שבסיוע ניידות, אסף עשרות נוספות מבתים באזור המרכז.

ערב שבת לפני הכניסה:

"הרבנות הבינה שבית הכנסת צר מלהכיל את מאות המתפללים וארגנה תפילת ליל שבת מרכזית במגרש הכדורגל. מי שלא היה באותה קבלת שבת, כאילו לא היה בקבלת

שבת מימיו, כאשר כמעט כל חטיבת גולני על מפקדיה וחייליה צועקים את הקדישים ואת מזמורי השבת. אלמלא המקום והזמן וצבע המדים שאני לובש, נדמה היה לי שאני נמצא בתפילת נעילה ביום הכיפורים באחת מהישיבות החשובות".

רגע לפני הכניסה של גדוד 12 של גולני לרצועת־עזה:
"ברק, הסמג"ד הדתי, קרא לפניהם את תפילת היציאה לקרב וכולם חזרו אחריו. גדוד שלם של מאות לוחמים צועקים אחרי ברק 'אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא'. בסוף התפילה הוא ביקש ממני לתקוע בשופר, כמו אז, בכיבוש הארץ. יצא לי כבר לתקוע בשופר בפני ציבור מספר פעמים בחיי, אבל אותה תקיעת שופר מול גדוד 12 של גולני, תלווה אותי עד סוף ימי".

סיפר תא"ל עופר וינטר, מזכירו הצבאי של שר הביטחון ומח"ט 'גבעתי' במבצע "צוק-איתן" (תשע"ד):

"לפני יציאה לקרב אני מקריא לפני חיילי את דברי כהן משוח המלחמה – 'שמע ישראל אתם יוצאים היום למלחמה' וכו'. אין אחד מהם, ואפילו החילונים ביותר, שאינם אומרים בכוונה עצומה את התפילה לפני יציאה לקרב. במלחמה, כשהחיילים יודעים שהם עשויים למסור את הדבר הכי יקר להם, את חייהם, הם מתחברים לאמת שלהם. כשאדם בסכנת חיים, הוא מתחבר לאמת הפנימית הכי עמוקה שלו, וכשזה קורה, גם הכופר הכי גדול פוגש את אלוקים. זאת הסיבה שבמלחמה כולם מאמינים, חוץ מזה שרואים כל כך הרבה נסים, שקשה מאוד לא להאמין".

"חזק חזק ונתחזק"

סיפר ידידי, הרב אליאב תורג'מן, ר"מ בישיבת דימונה ורב צבאי במילואים:
"בעת מבצע 'צוק איתן' נסעתי פעם להרצאה באזור נחל עוז, אחרי ההרצאה שהעברתי, שמעתי שירה מאיזה מקום רחוק. הלכתי וראיתי שם את הרב אלישע וישליצקי, יחד עם עוד קבוצת רבנים. הרב אלישע ראה שהגעתי עם רכב ואמר לי: "אני חייב להעביר שיחה לאיזה גדוד שביקשו ממני, אבל עכשיו הם לא עונים לי, אולי ניסע לחפש אותם?" ניסיתי להניא אותו מכך בטענה שזה רחוק, אבל הרב אלישע הפציר בי ונסענו לחפש אותם.

בדרך עברנו ליד מאהל יחסית ריק, וחשבנו שאולי זה המקום. ירדתי מהרכב. ישב שם בכניסה ליד הציליה בחור, לידו יש ברוס (מיכל כדורים לנשק) הפוך, לובש גופיה, עם קעקוע על היד וחצי ב' (מדים חלקיים), נראה כמו מילואימניק, עם סיגריה בידו ומכין קפה. ניגשתי אליו ושאלתי האם זה הגדוד שאנחנו מחפשים. הוא הרים את העיניים ואמר – "לא, זה לא הגדוד הזה. ובכלל, אנחנו לא צריכים רבנים שיחזקו אותנו, אנחנו מספיק חזקים". אני קצת הזדעזעתי מהתגובה, אבל עוד לפני שהתעשתי נפתחה הדלת של הרכב והרב אלישע יצא החוצה.

הרב אלישע ניגש לאותו בחור, נתן לו צ'פחה על הכתף, ואמר לו בקול: "אחי, אחי, לא באתי לחזק, באתי להתחזק". הבחור היה המום והרב אלישע שאל: "עושים את המשימות? עושים אותם בשמחה? מכים באויבים?" והוא עונה לרב: 'כן, כן!' הרב אלישע חיבק אותו ואמר לו: "כל הכבוד, תודה, אין לך מושג כמה חיזקת אותי". ואז הוא חוזר לרכב. הבן אדם חייך חיוך רחב, כולו מלא חיות.

כשנכנסתי חזרה לרכב, הרב אלישע היה טרוד ולא הבין איך הבחור יכול היה לחשוב אחרת – 'באתי לחזק?! איך אנשים יכולים לחשוב שבאתי לחזק?! באתי להתחזק!' (אמת

בלבבו, עמ' 26, בשביל הנשמה, ירושלים תשע"ט)

רשימת ספרים להרחבה וקריאה אודות הרבנות הצבאית הראשית

1. הרב שלמה גורן: בעוז ותעצומות – אוטוביוגרפיה, בעריכת אבי רט, הוצאת "ידיעות ספרים", תשע"ג.
2. בעין הסערה: דמותו הציבורית ויצירתו התורנית של הרב שלמה גורן בשנים 1948-1994 – ד"ר שפרה מישלוב, תש"ע, עבודה לקבלת תואר דוקטור.
3. דיוקנו ההלכתי של הרב שלמה גורן: עיונים בשיקולי הפסיקה ודרכי הביסוס במאמריו ההלכתיים – הרב אביעד יחיאל הולנדר, עבודה לקבלת תואר דוקטור, תשע"א.
4. עטרת שלמה: קווים לדמותו ולפועלו של מרן הגאון הרב שלמה גורן זצ"ל – נערך ונלקט ע"י שי הירש, מכון תורני תורת-שלמה, נריה, תשע"ח.
5. חילך לאורייתא: חלק א: מאמרים, הגיגים ונאומים – הרב ישראל מאיר זינגרביץ, תשנ"ד.
6. לא בחיל ולא בכח: הרבנות הצבאית והשירות הדתי מניחי היסודות לחיי הדת בצה"ל – הרב יצחק מאיר, בני ברק, תשנ"ט.
7. עמודי"ת: עם, מדינה, תורה. עורך: הרב משה רחימי. כרך א: הכיפה והכומתה. תש"ע, אלקנה, רחובות: מכללת אורות ישראל.
8. בדם לבי – מיומנו של הרב הראשי הרביעי לצה"ל: יומן שירות – הרב ישראל וייס, למשכל, תש"ע.
9. האיש על העדה: סיפור חייו ופועלו של הרב אליהו יוסף שאר-ישוב כהן – יחיאל פריש והרב ידידיה הכהן, מכללת שאנן, תשע"ג.
10. ספרא וסייפא: ספר היובל לרב מרדכי פירון – עורכים: אביעד הכהן, צבי א' טל, ירושלים, תשע"ד.
11. בפקודת הרבנות: התפתחותה של הרבנות הצבאית בישראל – ד"ר אהרון (רוני) קמפינסקי, כרמל, תשע"ה.
12. שמואל בקוראי שמו: שיחות לשבתות ולמועדים (תשע"ז) – הרב שמואל דב רוזנברג (שימש כראש ענף הלכה בצה"ל), ספר לזכרו בהוצאת המשפחה.
13. יומן חיי: מסע תשובה – הרב אביחי רונצקי, הוצאת ישיבת איתמר, תשע"ו.
14. הרבנות הצבאית מאז ועד מחר – עורכים: סרן הרב ד"ר אביעד הולנדר, סרן אביעד חזני, יום חיל הרבנות הצבאית, כ"ד סיון תשע"ט.

תפילה לרב צבאי

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱ-לֹהֵי וְאֱ-לֹהֵי אֲבוֹתַי
עַל שְׁזַכִּיתָ אוֹתִי לְהִיּוֹת חֵלֶק מִצֵּה"ל שְׁלוֹחַם וּמִגֹּן עַל יִשְׂרָאֵל.
שְׁמַת אוֹתִי וְאֶת חַבְרֵי הַרְבָּנִים לַעֲשׂוֹת אֶת תַּפְקִיד הַכְּהֻנָּה,
שֶׁהִסִּירוּ אֶת חֲלֹשֶׁת הַרוּחַ, וְעוֹרְרוּ אֶת הַלְּוִיִּם לְעֹז וְלִגְבוּרָה,
לְהִלָּחֵם "לְעִזְרַת ה'", לְעִזְרַת ה' בְּגִבּוֹרִים".

אָנָּה ה',

זָכַר אֶת כָּל חֲיָלֵי צְבָא הַגָּנָה לְיִשְׂרָאֵל לְהַצְלִיחַ בְּמִלְחָמָתָם.
שִׁיתְקִים בָּהֶם "כָּל הָעוֹזֵר אֶת יִשְׂרָאֵל כְּעוֹזֵר אֶת הַשְּׂכִינָה".

אָנָּה ה' זָכַר אוֹתְנוּ לְקַיָּם:

"כִּי תֵצֵא מִחֲנֶה עַל אֵיבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע".

שְׁלֵא נִכְשָׁל בְּשׁוּם דְּבַר רָע.

שְׁלֵא נִכְשָׁל בְּגִזְל וּבְמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת.

שְׁלֵא נִכְשָׁל בְּעֵרִיוֹת וּבְמִדּוֹת רָעוֹת.

שִׁנְזָכָה כִּי יִתְקִים בְּנוֹ:

"כִּי ה' אֱ-לֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶה

לְהַצִּילְךָ וְלִתֵּת אֵיבֶיךָ לְפָנֶיךָ

וְהָיָה מִחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ

וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲרוֹת דְּבַר וְשָׁב מֵאֲחֻרֶיךָ".

וְיִתְקִים בְּנוֹ:

"וְרִדְפְתֶם אֶת אֵיבֵיכֶם וְנִפְלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב:

וְרִדְפוּ מִכֶּם חֲמֹשֶׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רַבָּה יִרְדְּפוּ

וְנִפְלוּ אֵיבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב".

אָמֵן וְאָמֵן.

[התפילה חוברה ע"י הרב שמואל אליהו,

רבה של צפת וחבר מועצת הרה"ר]